

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Role nevládních organizací v procesu

nastolování agendy

Kristýna Kympergrová

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra sociologie

Studijní program Sociologie

Studijní obor Sociologie

Bakalářská práce

Role nevládních organizací v procesu

nastolování agendy

Kristýna Kympergrová

Vedoucí práce:

PhDr. František Kalvas, Ph.D.

Katedra sociologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé práce PhDr. Františku Kalvasovi, PhD. za inspirující konzultace, které byly vždy plné zajímavých a důležitých informací. Dále bych ráda poděkovala své rodině a svému příteli, kteří mě během psaní této práce neustále podporovali.

1. Úvod.....	1
2. Teoretická část	2
2.1. Nastolování agendy	3
2.1.1. Mediální agenda	5
2.1.2. Veřejná agenda	8
2.1.3. Politická agenda	10
2.2. Hnutí Duha	18
2.3. Komplexní pohled na kácení.....	19
2.3.1. Kácení v NP Šumava z historického hlediska	20
2.3.2. Dva pohledy na zasahování v NP Šumava	22
2.4. Spor o (ne)zasahování v létě roku 2011	23
2.4.1. Spor týkající se oblasti Smrčina	23
2.4.2. Spor týkající se oblastí Na Ztraceném a Ptačího potoka	24
2.5. Mapa aktérů	26
3. Metodologická část.....	27
3.1. Popis metody	28
4. Analýza	32
5. Závěr.....	40
6. Seznam literatury.....	44
7. Resumé	51

1. Úvod

V létě roku 2011 jsme byli svědky nebývale velkého zájmu médií o přírodu. Konkrétně se tento zájem týkal Národního Parku Šumava a kácení stromů napadených kůrovcem neboli odborně lýkožroutem smrkovým. Spor o to, zda kácet či nekácet, se objevil již na začátku března, ale mediální i veřejný zájem naplno propukl, až když začala blokáda kácení v oblasti Ptačí potok u Modravy. Zde aktivisté bránili dřevařům v kácení označených stromů, což byla akce pro média velmi zajímavá. Proto postupně narůstal počet článků věnujících se této kauze.

O kůrovci se mluvilo v televizi, rozhlase, v různých veřejných debatách, psalo se o něm v novinách a z velké části hlavně na internetových zpravodajských serverech, ale i na soukromých blozích. Můžeme zatím jen spekulovat, čím byl, takto velký zájem, vyvolán. Jednalo se o problém, který byl natolik sám o sobě zajímavý, že se dostal do agendy? Byl to zajímavý problém, který se objevil v tak zvané okurkové sezóně, a proto přilákal tak velkou pozornost? Nebo na zájmu o tuto kauzu měli podíl neziskové nevládní organizace, v tomto případě konkrétně Hnutí Duha?

Na konci této bakalářské práce budeme vědět, jestli se Hnutí Duha podílelo na zájmu o toto téma či nikoli.

Cílem této bakalářské práce je, jak už bylo naznačeno výše, zjistit, jestli nevládní neziskové organizace, konkrétně Hnutí Duha, hrají roli při nastolování témat do agendy. Proces nastolování témat má velmi široký záběr. Já jsem si, na základě literatury o politické agendě, vybrala konkrétní oblast, která mi umožní sledovat vývoj definice a to, jaký vliv má definice na daný problém a jeho řešení. Touto oblastí je tedy definování problému. Přesněji se ve své práci budu věnovat kauze kácení stromů napadených kůrovcem v Národním Parku Šumava, která proběhla v létě roku 2011 a ve které se Hnutí Duha významně angažovalo. Hlavní zájem se dotýkal přemnoženého kůrovce a otázky jak tento problém vyřešit. Opomenuto nebylo, ale ani vedení parku a jeho kritika ze

strany Hnutí Duha. Stejně tak opačná kritika od vedení parku zaměřená na Hnutí Duha a jeho akce.

Tato práce bude rozdělena do tří hlavních částí. V teoretické části se zaměřím na vysvětlení konceptu agenda-setting a na koncept definování problému. Zároveň se zaměřím na popsání situace, která panovala v období největšího mediálního zájmu a sestavím mapu aktérů, kteří se účastnili této kauzy. Bude se jednat o dva hlavní tábory, které se spolu nemohli názorově sejít. Tento rozpor byl jedním z hlavních lákadel pro média a nejspíše také důvodem, proč se spor o kácení stal veřejným tématem, neboť jak píšou i Dearing a Rogers (1996) „konflikt je často tím, co dělá sociální problém veřejným tématem“¹ (str. 3). Poté, co se dostal tento spor do mediální agendy v míře větší než jen několik článků za měsíc, byly pro média zajímavé akce aktivistů a Hnutí Duha a následné reakce vedení NP Šumava. Nárůst takovýchto článků můžeme sledovat hlavně od poloviny července 2011, kdy začala blokáda kácení. Jejich pokles nastal na konci srpna a pokračoval v průběhu září roku 2011. V metodologické části popíši způsob, jakým jsem prováděla sběr dat na kvantitativní a kvalitativní obsahovou analýzu a v poslední hlavní části této bakalářské práce uvedu výsledky samotné analýzy.

2. Teoretická část

„Tisk nemusí být vždy úspěšný v říkání lidem, co si mají myslet, ale je senzačně úspěšný v říkání jeho čtenářům, o čem mají přemýšlet“ (Cohen 1963: 13). Tento výrok byl pronesen ještě před tím, než byl termín agenda-setting (nastolování agendy) vymyšlen a je to jedna z nejčastěji citovaných vět, týkající se předtuchy, že něco jako agenda-setting existuje. Proto si ji dovoluji uvést i já na začátku teoretické části. Zde se budu především věnovat vysvětlení konceptu nastolování agendy. Proces nastolování agendy lze rozlišit na nastolování mediální agendy, veřejné agendy a politické agendy. Dalším

---

¹ „conflict is often what makes a social problem a public issue“ (Dearing a Rogers 1996:3). „Public issue“ překládám jako „veřejné téma“ s odkazem na český překlad knihy Maxwella McCombse (2009), ve které je používán stejný překlad slova „issue“.

konceptem, který budu v rámci svého tématu využívat, je definice problému, který bude zapojen pod kapitolu politické agendy. Dále se zaměřím na Hnutí Duha, jako na hlavního aktéra, jehož strategie definování jsou důležité pro zjištění, jakou roli hrálo při nastolování problému kácení v roce 2011 do médií. Následně popíši samotný problém kácení, jeho krátkou historii a na konec se budu soustředit na popsání sporu, který proběhl v létě roku 2011.

2.1. Nastolování agendy

První zmínka o konceptu agenda-setting neboli nastolování agendy se objevuje ve studii Chapel Hill, která probíhala na konci 60. let 20. století a byla publikována v roce 1972. Jednalo se o studii zaměřující se na nerozhodnuté voliče v prezidentských volbách roku 1968 a o to, jaký vliv mají média na tyto nerozhodnuté voliče (McCombs 2009). McCombs a Shaw se zabývali převážně jen mediální agendou, hlavní proměnou pro ně byl vliv médií na publikum. Tento vliv se jim podařilo pomocí analýzy obsahů médií a dotazováním se vybraných lidí prokázat a nazvali ho „agenda-setting“ (Dearing a Rogers 1996: 6). Výzkum nastolování mediální agendy se tedy řadí do „...první výzkumné tradice“, následuje druhá, která se zabývá hlavně nastolením témat do „veřejné agendy“ a poslední „výzkumná tradice“ je v podstatě reakcí na dvě předchozí, a je jí nastolování témat do politické agendy (ibid.: 5-6). Všechny tři se vzájemně ovlivňují a tvoří dohromady proces nastolování agendy.

Jak bychom tedy mohli definovat nastolování agendy? Dearing a Rogers (1996) ji definují následovně: „Proces nastolování agendy je probíhající soutěž mezi proponenty tématu o získání pozornosti mediálních profesionálů, veřejnosti a politických elit. Nastolování agendy nabízí vysvětlení proč informace o určitých tématech a jiných tématech ne, jsou v demokracii dostupné veřejnosti; jak je veřejné mínění formováno; a proč jsou určitá témata řešena skrze politické akce, zatímco jiná témata nejsou. Studium nastolování agendy je studium sociální změny a sociální stability“ (str. 1-2). Z trochu jiného úhlu pohledu ji popisuje Birkland, který píše, že „nastolování agendy je proces, kterým problémy a alternativní řešení získávají nebo ztrácejí veřejnou a elitní pozornost“ (2007: 63). Soroka popisuje agendu tímto způsobem: „Témata se

různí v důležitosti nebo významnosti relativně k ostatním tématům-pořadí témat založené na významnosti je agenda“ (Soroka 2002: 6).

Birkland (1997) ve své dřívější publikaci tvrdí, že nastolování agendy je „výsledek společnosti, která jedná skrze politické a sociální instituce tak, aby definovala významy problémů a rozpětí přijatelných řešení“ (str. 11). Definování významu problémů je též velmi důležitý koncept, který popisuje David Dery (2000), když píše o veřejném protestu v Izraeli. „Definice problému má co dělat s tím, co si vybíráme k identifikování jako veřejná témata a jak myslíme a mluvíme o těchto zájmech“ (Rochefort and Cobb 1994, str. vii cit. dle Dery 2000: 37). Konceptu, spojeným s definováním problému, se budu věnovat podrobněji níže, konkrétně v kapitole teoretické části zaměřené na politickou agendu.

Poslední a dle mého názoru nejvýstižnější popsání hlavního principu procesu nastolování agendy, je to od Dearinga a Rogerse (1996), kteří píší: „Srdcem procesu nastolování agendy je, když se významnost tématu změní na mediální agendu, veřejnou agendu nebo politickou agendu“ (str. 8).

„Nastolování agendy je jedno z nejpobulárnějších témat ve výzkumech masové komunikace“ (Dearing a Rogers 1996: 13). Přelomová studie „Chapel Hill“ McCombse a Shawa zmíněná výše, totiž poskytla výzkumníkům masové komunikace nový směr a alternativu k výzkumům přímých vlivů médií, které se dlouhodobě nepotvrzovali. V návaznosti na jejich práci začaly vznikat další studie, které se zaměřovaly například na sledování jednoho problému v čase nebo na „...laboratorní experimenty nastolování veřejné agendy“ (ibid.: 13).

Jedním z příkladů výzkumů na nastolování agendy může být studie Jutty Joachim. Ta popisuje ve své knize „UN and NGOs“, jak nevládní organizace nastolují témata OSN a jaké otázky týkající se tohoto procesu ještě nejsou zcela zodpovězeny. Jsou jimi například otázky: „Jak nevládní organizace ovlivňují agendu OSN? Proč jsou některé jejich problémy zahrnuty do agendy a jiné nikoli? Proč jsou tyto organizace vlivné v určitém čase, ale ne jindy? A co jsou ty důležité faktory, které ovlivňují to, jestli jsou nevládní organizace více nebo méně úspěšné při prosazování nových témat?“ (Joachim 2007: 15). Pro

moji práci je především relevantní otázka zabývající se tím, které problémy jsou nevládními organizacemi úspěšně nastoleny jako témata, ale jiné ne a jak k tomu dochází. Ostatně zjistit to, jaké jsou strategie nevládních organizací při prosazování témat do agendy, je jedním z motivů této bakalářské práce.

2.1.1. Mediální agenda

To, jak se nastoluje mediální agenda, bylo dlouho ve výzkumech opomíjeno. Vědci studující vztah mezi veřejnou a mediální agendou, považovali „mediální agendu za danou“ (Dearing a Rogers 1996: 24). Na tento problém upozornil v roce 1980 Steve Chaffee a hned vzápětí se tato oblast stala velmi sledovanou, neboť přinesla mnoho zajímavých témat týkajících se rolí významnosti témat nebo vlivu na rozhodování se „mediálních gatekeepers“ (Dearing a Rogers 1996: 25). Výraz „mediální gatekeeper“ označuje člověka z médií, který se na základě významnosti tématu rozhodne, které téma se objeví v mediální agendě a které nikoli. „Významnost“ popisuje Dearing a Rogers (1996) jako „stupeň, při kterém je téma považováno za relativně důležité“ (str. 8). Zároveň je to významný ukazatel, který publiku sděluje „o čem přemýšlet“. „Významnost“ tedy ovlivňuje vytváření „veřejné agendy“, která ve výsledku ovlivňuje politickou agendu, tedy to, „která témata politici zvažují“ (ibid.: 8).

K tomu, jak se tvoří sama mediální agenda, McCombs uvádí metaforu „cibule“. Střed „cibule“ představuje samotnou mediální agendu a vrstvy obalující střed, znázorňují vlivy působící na agendu. Svrchní vrstva je ekvivalentem „klíčových vnějších zdrojů zpráv“, následuje tak zvaná „intermediální agenda“, tedy vliv ostatních zpravodajských médií a poslední vrstvou je „novinářská tradice a zpravodajské normy“, které nejvíce ovlivňují konečný výsledek agendy (McCombs 2009: 148-149).

První vrstvu „cibule“ tedy reprezentují nějaké externí „zdroje zpráv“ (McCombs 2009: 148). „Zdroji zpráv jsou proponenti tématu se záměrem prosadit případ, propagovat vizi nebo hodnotový systém nebo zviditelňovat organizaci“ (Dearing a Rogers 1996: 25). V Americe jsou významnými zdroji národních témat také americký prezident a New York Times. Zajímavým

zjištěním je, dle mého názoru fakt, že při vytváření mediální agendy, skutečné události často nemají žádný význam (srov. Dearing a Rogers 1996). Některá témata se mohou dostat do mediální agendy bez ohledu na to, jestli mají oporu v reálných událostech, ale i naopak. Často statistiky úmrtí z různých příčin nevyvolají takový zájem médií jako „plačící matka na hrobu svého syna“ tedy jako jednotlivá „lidská tragédie“ (Dearing a Rogers 1996: 29). V případech, kdy realita nemá vliv na téma v médiích, se jedná o sociální konstrukci problému. „Tato sociální konstrukce je (...) hlavně vedena masovými médii“ (Dearing a Rogers 1996: 22). Dearing a Rogers (1996) ve své publikaci uvádějí příklad problému s užíváním drog. Ten neměl v době svého největšího pokrytí v médiích žádné skutečné indikátory. Právě naopak, počet úmrtí spojených s drogami v průběhu těchto let klesal. Přesto se drogy, jako sociální problém, dostaly jak do mediální, tak následně do veřejné i politické agendy. Právě tento případ souvisel s proponenty tématu, což jsou „jednotlivci nebo skupiny lidí, kteří obhajují pozornost věnovanou tématu, pomáhají určit pozici tématu v agendě“ (Dearing a Rogers 1996: 3). Těmito proponenty jsou v našem případě ekologičtí aktivisté, vědci a Hnutí Duha, kteří propagují určitý postup při řešení problému s kůrovcem. Oponenty jsou naopak vedení parku, starostové šumavských obcí a někteří politici, kteří obhajují jiné řešení. Dva různé náhledy na téma vytváří tzv. „dvoustrannou podstatu tématu“, která, pokud je konfliktní, zajišťuje tématu lepší místo v mediální agendě (Dearing a Rogers 1996: 2).

Vlivy na masová média jsou různorodé. Nemusí jimi být jen proponenti tématu, které jsem zmínila výše, ale dle McCombse (2009) výraznou část zpráv tvoří předělané zprávy od lidí zabývajících se public relations v různých odvětvích. Tuto skutečnost doplňují Dearing a Rogers (1996), když uvádějí, že nejzkoumanějšími vlivy jsou „zadavatelé reklam, zaměstnanci PR, technické zdroje informací jako jsou vědci a jiná média“ (Dearing a Rogers 1996: 30-31). U většiny vlivů je navíc, jak tvrdí McCombs, důležitým kritériem zpravodajská hodnota.

Druhou vrstvou „cibule“ je „intermediální agenda“, která odkazuje k nastolování agendy mezi médii (McCombs 2009: 148-149). „Sociolog Warren Breed šíření zprávy z klíčového zpravodajského média na množství dalších

médií označil souslovím ‚dendritický vliv‘. Průběh šíření připomíná strom rodokmenu, v němž se cesta od společného předka větví směrem k velkému množství potomků“ (McCombs 2009: 165-166).

Dearing a Rogers (1996) uvádějí příklad deníku New York Times a píší, že New York Times je v Americe velmi vlivný a nastoluje agendu tisícům dalších deníků, televizí a týdeníků. Síla vlivu, kterou má na nastolování témat se potvrdila v několika výzkumech. Např. případ „Love Canal“ v USA. Tehdy se jednalo o „chemické znečištění“, které bylo zmiňováno přes „více než rok“ v místních denících, „ale mimo místní areál tomu nikdo nevěnoval příliš velkou pozornost“. „Poté se toto téma objevilo na první stránce New York Times“ a okamžitě se dostalo do národní agendy. „Státní a federální agentury pro zdraví a životní prostředí se pustili do akce a spouštěli programy na pomoc obyvatelům Love Canal“ (Dearing a Rogers 1996: 32). Autoři se navíc zabývají i tím, jak je možné, že je tento denní tisk, tak úspěšný v nastolování intermediální agendy i „agendy v USA.“ Zprávaři se totiž, jak píše Neuman et al. (1992: 2), pohybují v „profesionálním světě obydléném hlavně zdroji zpráv, PR specialisty a dalšími žurnalisty“ (cit. dle Dearing Rogers 1996: 33). Přebírají tak tušení o důležitosti tématu z jiných deníků. Důvody, které vedou k „intermediální agendě“, pak autoři nacházejí v tom, že národní publicisté mezi sebou sdílejí podobné novinářské hodnoty a tak připisují jednotlivým tématům podobnou důležitost. Sdílejí podobné hodnoty, protože chodili na podobné školy a „četli podobné učebnice.“ Mnoho žurnalistů, kteří pracují v národních denících, navíc ještě pracovali společně s jinými žurnalisty „během jejich kariéry“ (Dearing a Rogers 1996: 35). Proto není překvapivé, že se shodují v tom, co je důležité téma a jak ho rámcují.

V otázce týkající se toho, jak nejlépe měřit mediální agendu existuje „vysoký stupeň konsenzu, že počet článků o tématu je nejlepší způsob měření mediální agendy“ (Dearing a Rogers 1996: 83). Tento způsob měření se nazývá obsahová analýza, ale je zřejmé z předchozí citace, že počtem článků nemůžeme zjistit obsah těchto článků, ale jen pokrytí tématu v médiích. „Takže

mediální agenda je spíše velký indikátor pokrytí vztahujícího se k tématu² (Dearing a Rogers 1996: 36).

2.1.2. Veřejná agenda

Témata se do veřejné agendy dostávají díky médiím, která opakují určité téma a tím vytváří u veřejnosti pocit, že se jedná o důležitou zprávu. Mezi tím, než se problém dostane z mediální agendy do veřejné, uplyne určitý čas - někdy pár týdnů někdy několik měsíců (Dearing a Rogers 1996).

Velký vliv na veřejné mínění má tedy, jak už bylo naznačeno výše, agenda zpravodajských médií. Maxwell McCombs uvádí ve své knize příklad výzkumů nastolování agendy, které se zaměřovaly na problém znečištění životního prostředí. Jednalo se o zjištění, že ačkoli se ve skutečnosti znečištění zmenšovalo, ve zpravodajských médiích se o tomto problému stále více mluvilo, což mělo za následek, že veřejná agenda považovala problém znečištěného životního prostředí za aktuální a důležitý. Tak tomu bylo ve velké většině výzkumů, které byly na toto téma provedeny (McCombs 2009).

Z podobného hlediska nahlíží na vliv médií i Wanta (1997), který píše, že „nastolování agendy je založeno na tendencích jednotlivců užívat mediální pokrytí jako významnostní nápovědy pro souzení důležitosti jednotlivých témat“ (Wanta 1997: 87). McCombs dále uvádí další příklad silné korelace mezi veřejnou a mediální agendou v průběhu 60. let, kdy se jednalo hlavně o problémy spojené s válkou ve Vietnamu, „vztahy mezi rasami a pouliční bouře, nepokoje na univerzitách a inflace“. Kritici teorie agenda-setting namítali, že obě agendy jen reagovaly na skutečnost. Tomu se ovšem postavil Gerald Ray Funkhouser a sestavil přehled skutečných událostí. Z něhož vyplynulo, že například vrchol zájmu o Vietnam proběhl v médiích a ve veřejném mínění o 2 roky dříve než ve skutečnosti. Mediální a veřejná agenda tedy nekorelovaly se skutečností, ale samy se sebou ano (McCombs 2009: 53). Obdobný problém by

---

² „So, the media agenda is a rather gross indicator of the coverage accorded an issue.“ (Dearing a Rogers 1996: 36).

se mohl vyskytnout i v mé práci, především až budu porovnávat analýzu četnosti článků s událostmi, které se staly v reálném čase.

Na veřejnou agendu nemají samozřejmě vliv jenom média. Vlivem nemediálních zdrojů na nastolování veřejné agendy se zabývá např. Wanta (1997) ve své knize „The public and national agenda“. U Wanta (1997) může být tímto zdrojem například americký prezident. Takovým zkoumáním přímého vlivu prezidenta na veřejnou agendu se mnoho výzkumníků nezabývá. Wanta (1997) se ve své knize pokouší zjistit, jaký vliv mají média ve srovnání s přímým vlivem prezidenta na veřejnou agendu. Uvádí zajímavé zjištění, které se týká oblíbenosti prezidenta, „čím více populární prezident je, tím spíše bude mít vliv na veřejnost“ (Wanta 1991 cit dle Wanta 1997: 86).

Měření veřejného mínění nebo veřejné agendy se od roku 1935 odehrává pomocí MIP otázky, kterou formuloval George Gallup. MIP je zkratka pro „most important problem“, tedy nejdůležitější problém, kterému daná země podle respondentů čelí. Výhoda této otázky spočívá v tom, že je otevřená, tudíž není sugestivní (Dearing a Rogers 1996: 45-47). Problém při zjišťování veřejné agendy, ale můžeme objevit ve způsobu jakým ji konceptualizujeme a jak ji následně měříme, jak Dearing a Rogers (1996) upozorňují v odkazu na Funkhousera (1973b). Noelle-Neumann zase objevila, že „masmediální pokrytí má silný vliv na to, co si jednotlivci myslí, že si myslí ostatní lidé“ (Dearing a Rogers 1996: 49). To může následně vést k tomu, že některé názory, i když jsou sdílené většinou, utichnou, protože nemají zastoupení v médiích (srov. Noelle-Neumann 1993).

V předpovědi zjišťování veřejné agendy hrají roli i intervenující proměnné. Touto intervenující proměnou může být například vnímání zdroje zpráv jako hodnověrného, což popisuje třeba McCombs tím, že diváci přiřkládají událostem ve zpravodajských pořadech větší důvěryhodnost (McCombs 2009: 154). Další intervenující proměnou je „množství interpersonálních diskuzí o tématu [jež se objevilo-vložila KK] ve zprávách“ (Dearing a Rogers 1996: 51). Dále Zucker (1978) objevil, že čím menší mají lidé zkušenost s tématem, tím větší mají vliv média na veřejnou agendu (parafrázováno dle Dearing a Rogers

1996: 52). To souvisí i s teorií rámcování (Goffman 1974, Entman 1993, Scheufele 1999 apod.), kde se objevuje podobné zjištění. Když se o nějaké téma nezajímáme, snadno změníme styl, jakým o daném tématu uvažujeme, snadno tedy změníme rámec, jež nám udává směr chápání daného problému (srov. De Vreese 2005). Uvažování o tématu může ovlivnit i samotné nastolení problému do agendy, na což přišli během svého výzkumu Kalvas et al. (2012). Objevili dokonce rámec, který způsobil u veřejnosti pokles ve vnímané důležitosti tématu, přesto, že bylo v médiích často zmiňováno (ibid.). Rámec je v jejich studii chápán klasicky, a to podle definice rámce od Roberta Entmana (1993: 52), kdy rámec nabízí návod, jak uvažovat o problému, tím, že nám poskytne: „definici problému, kauzální interpretaci, morální hodnocení a/nebo návrh řešení“ (cit. dle Kalvas et al. 2012: 6).

2.1.3. Politická agenda

Politická agenda je komplexnější než obě předchozí agendy (srov. Daering a Rogers 1996). Jednou z nejvýznamnějších knih v oblasti politické agendy je asi kniha „Cultural Strategies of Agenda Denial“ od autorů Cobb a Rosse, která vyšla v roce 1997. Cobb a Ross (1997) se ve své knize zabývají „důležitostí symbolických a kulturních strategií“, které jsou v politickém zvažování témat (issues) „používány k definování témat a jejich proponentů určitým způsobem“, tak, aby ve výsledku byla tato témata méně pravděpodobně zmíněna (preface xi). Proces nastolování agendy chápou jako „politiky výběrání témat pro aktivní zvažování“³ (ibid.: 3). Jak je tedy zřejmé z předchozího textu, Cobb a Ross se zaměřují na způsoby, které vedou k odepření přístupu do agendy, a to z pohledu „oponentů tématu“ (1997a: 3).

Základní „dimenzí procesu [nastolování agendy - doplnila KK] je to, jak jsou témata rámována“, aby dosáhla pozornosti u většího publika. „Z této perspektivy, pokud nejsou iniciační skupiny schopny rozšířit zájem k dalším lidem nebo klíčovým skupinám, přístup do politické agendy je nepravděpodobný“ (Cobb a Ross 1997a: 5). Problém musí být, totiž

---

³ „the politics of selecting issues for active consideration“ (Cobb a Ross 1997a: 3).

„identifikován“, skupiny, které se tímto tématem budou zabývat, se musí „mobilizovat“ a problém musí projít přes různé úrovně „politického procesu“ (ibid.: 5). Autoři zde uvádějí práci od Felstina, Abela a Sarata (1980-1981), která uvádí fáze skrze něž musí problém projít a pojmenovává je jako: „naming“ (pojmenování), „blaming“ (obvinění) a „claiming“ (nárokování) (str. 631-7 cit. dle Cobb a Ross 1997a: 5). „Pojmenování“ je zásadní, neboť se od něj odvíjí to, jak se téma bude řešit. Zároveň je podmínkou tohoto „pojmenování“, aby bylo veřejně široce přijímáno. Cobb a Ross uvádějí příklad, jak se vyvíjelo „pojmenování“ problému, jež bylo spojeno s velkým počtem obětí při dopravních nehodách. Nejdříve to byl problém „nebezpečných řidičů“, ale později se změnil na problém „nebezpečných aut“, kde zákonná opatření mohla kontrolovat auta namísto řidičů, což bylo lépe přijato veřejností (ibid.: 5). „Obviňování“ je jednoduše hledání „viníka“, který může za nesprávné chování k „obětem“. „Nárokování“ je poslední fází, jež se soustředí na vytváření „požadavků na vládu“ a na nové „argumenty“, které přilákají podporu pro dané téma. Hlavní součástí této fáze je tedy definice problému (Cobb a Ross 1997a: 6). Podobně rozpracovává definici problému Blumer (1971), avšak popisuje ji ze sociologického hlediska.

Sociologové hledají „sociální problémy v objektivních podmínkách. Místo toho, sociální problémy mají své místo v procesu kolektivního definování. Tento proces určuje, jestli sociální problémy vyvstanou, jestli se stanou legitimními, jak jsou zařazené do diskuzí a jak jsou rekonstituované v uvádění plánovaných akcí v platnost“ (Blumer 1971: 298). Blumer tedy tvrdí, že „sociální problémy“ jsou výsledkem společné formulace, která vychází z veřejnosti, což dále v textu potvrzuje následujícím: „...ustanovení sociálních problémů sociology je odvozeno od veřejností ustanovených sociálních problémů“ (Blumer 1971: 299).

Kritika sociologie přivedla Blumera k vytvoření teze, „že sociální problémy leží uvnitř [procesu kolektivní definice – doplnila KK] a jsou produkty procesu kolektivní definice“ (Blumer 1971: 301). „Proces kolektivní definice“ tak ovlivňuje vývoj a „osud sociálních problémů“ od jejich počátku do jejich konce. V tomto procesu rozeznal autor pět fází.

První fází je „vynoření (emergence) sociálního problému“. Je vhodné zmínit, že ne všechny zajímavé a důležité události, které se vyskytnou ve veřejném prostoru, se musí proměnit v sociální problém. Tato událost, jak již bylo zmíněno výše, musí být rozpoznána a legitimována jako problematická společností, jinak „problém prostě neexistuje“ (ibid.). Dále se zabývá tím, jak je toto rozpoznání problému selektivní a jak málo se zatím ví o faktorech, které do procesu zasahují. Zasahujícími faktory může být: „role agitace v rozpoznávání problému; (...) hra zájmových skupin, které se snaží zrušit rozpoznávání problému; (...) neschopnost organizací, které nemají moc, dosáhnout pozornosti pro věci, které věří, že jsou problémy; role masových médií ve výběru sociálních problémů“ (Blumer 1971: 301-302).

Právě popsanou fází mohou odstartovat „focusing events“, které popisuje Birkland následovně: „Focusing events mohou vést zájmové skupiny, vládní představitelé, politické podnikatele, zpravodajská média nebo členy veřejnosti k identifikování nových problémů nebo k většímu zájmu o existující, ale spící problémy, potencionálně vede k hledání řešení v důsledku zřejmého selhání politiky“ (1998: 55). Problém kácení kůrovcem napadených stromů v NPŠ nebyl úplně nový problém, jak si podrobněji ukážeme níže. Dalo by se tedy tvrdit, v odkazu na Birklanda, že se jednalo o probuzení „spícího problému“ (ibid.).

Druhou fází „procesu kolektivní definice“ je „legitimizace sociálních problémů“. V této fázi musí být problém uznán jako důležitý pro to, aby mohl být zvažován „a posunout se dopředu ve své kariéře.“ Média jsou, podle Blumera, jednou ze scén, kde může být problém uznán, a to tím způsobem, že bude dostatečně mediálně pokryt. Média a další faktory hrají tedy roli, jak v procesu „rozpoznání sociálních problémů“, tak v procesu „legitimizace sociálních problémů“ (Blumer 1971: 302-303).

Následuje další fáze, kterou Blumer nazývá jako „mobilizace akce“. Zde se z problému stává předmět „diskuzí, kontroverzí, lišících se zobrazení a různých tvrzení“ (ibid.: 303). Během mobilizační fáze se problémy obhajují, probírají a vyzdvihují se možnosti řešení na různých místech, jakými jsou média, formální i neformální setkání a politické debaty o zákonech. Musíme

zmínit, že „osud sociálního problému velmi závisí na tom, co se stane v tomto procesu mobilizace“ (ibid.). Dle mého názoru se jedná o celkem jasné tvrzení, neboť jak se problém zmobilizuje, eventuálně nadefinuje, ovlivňuje to, v jakých termínech se o problému uvažuje, tudíž to následně ovlivňuje i řešení problému. Důležité je v této fázi právě „přežívání“ problémů v „konfrontaci“ s dalšími problémy a jejich „redefinování“, když se snaží vyhrát v tomto souboji „o přežití“ (Blumer 1971: 304).

Čtvrtou fází je „formování oficiálního plánu akce“, které představuje určité „rozhodnutí společnosti, jak se bude jednat“ o problému. „Oficiální plán“ je tedy výsledkem „vyjednávání“, při kterém jsou zvažovány různé názory a „zájmy“. Mnoho faktorů, které hrají roli ve vyjednávání, může mít vliv na „konečnou formulaci“. Jsou jimi „kompromisy, ústupky“ nebo reakce na sílu. To vše je zhuštěný proces vytváření „kolektivního obrazu sociálního problému“. Tento obraz se může lišit od prvních definic problému v úvodních fázích procesu. „Oficiální plán“ vytváří „oficiální definici problému“, která odkazuje k přijetí problému společností, jež se událo „skrze její oficiální aparát“ (ibid.: 304).

Poslední fází je „implementace oficiálního plánu“. Ta je odlišná od předchozí fáze tím, že když „oficiální plán“ uvedeme do praxe, tak se změní, posune a „bude nepředvídatelně narůstat“. Tím, že plán řešení uskutečníme, vzniknou nová nastavení pro fázi, ve které se budou vytvářet nové způsoby, jak reagovat na problém a řešit ho, okolnosti problému se totiž během „implementace ... plánu“ pozmění (Blumer 1971: 304-305).

Můžeme navázat tvrzením, které používají Cobb a Ross (1997a) s odkazem na autory Douglase a Wildavského (1982): „Politické problémy nejsou pouze spojeny s objektivními podmínkami“, ale záleží i na tom, jak se proponentům tématu podaří propojit problém s „kulturními předpoklady“ o tom, co nás ohrožuje a jestli jsme schopni tomu čelit. Na základě toho je spíše tvořena „definice tématu“ (Cobb a Ross 1997a: 5). S tím souvisí tvrzení Birklanda (2004), který se zaměřuje na to, jak proponenti definují problém. Říká, že „(i) když se problém dostane do čela zájmu skrze focusing event, skupiny musí bojovat o to, aby jejich zobrazení problému bylo zmíněno přednostně, a

musí se snažit o to, aby jejich preferované přístupy k problému byly ty nejaktivněji zvažované. Dělají to pro důvody, které jsou zmíněné v E. E. Schattschneider (1960/1975): Skupina, která úspěšně popíše problém, bude zároveň i ta, která definuje řešení“ (Birkland 2004: 180).

Příkladem takového úspěšného postupu může být to, co popisuje Dery (2000) ve svém článku „Agenda Setting and Problem Definition“. Dery se ve svém článku zaměřuje na „vztah mezi nastolováním agendy a definicí problému“. Uvádí příklad „stanového hnutí“ („tents movement“), což bylo spíše hledání bydlení lidmi, kteří neměli na nájem, a proto si postavili stany ve městech po celé zemi. Odehrálo se v období června 1990 - ledna 1991 v Izraeli. Tématem byla tedy „bytová“ politika ve spojení s finanční podporou bydlení poskytovanou imigrantům. Tomuto problému se „izraelské vládě“ nepodařilo uzavřít vstup do agendy, zde Dery odkazuje na Cobb a Rosse (1997), neboť ty se odepřením přístupu do agendy zabývají nejvíce, viz výše. Následně, ale izraelská vláda měla velký úspěch ve fázi, kdy se definuje problém. Podařilo se jí „přeložit širokou sociální záležitost do úzce definovaného politického problému“⁴ (Dery 2000: 38). Vláda, tak vyřešila problém „bytových podmínek pro extrémně potřebné“ (Dery 2000: 46). Nijak však nezměnila nastavení celkové „bytové politiky“, která nepostihovala jen sociálně slabé, ale dotýkala se běžných mladých lidí, kteří ovšem nedosáhly na nájem právě kvůli špatnému nastavení „bytové politiky“ (ibid.). Na základě tohoto případu Dery vytvořil předpoklad, „že legitimizování tématu není to stejné jako legitimizování požadavků“ neboli, že dosažení agendy ještě neznamená dosažení cílů (2000: 38).

Stejně jako Blumer (1971), považují i Cobb a Ross (1997b) média za důležitou součást procesu uznání veřejného tématu. „Média jsou důležitá pro každou stranu z různých důvodů. Proponenti, i když jsou dobře situovaní úředníci, potřebují získat viditelnost a přitáhnout podporu pro jejich téma, aby se posunulo do agendy“ (Cobb a Ross 1997b: 26). Musí se často dlouho snažit,

---

⁴ „translated a broad social concern into narrowly defined policy problem“ (Dery 2000: 38).

aby dosáhlo takového mediálního pokrytí, které by přineslo dostatečnou pozornost jejich případu. Oponentům naopak stačí, když budou téma ignorovat. Pokud se však proponentům podaří „uspět v získání mediálního pokrytí, oponenti se pak zaměří na negativní vlastnosti tématu (např. cena, vytváření větší vlády) nebo na negativní aspekty samotných proponentů (např. nezkušenost, diskutabilní zázemí)“ (ibid.). V případě našeho problému kácení z roku 2011, se proponentům (Hnutí Duha, odpůrci kácení, aktivisté blokující kácení stromů...) podařilo uspět tím, že dostali mediální pozornost. Oponenti problému (vedení NPŠ, místní obyvatelé, zastánci kácení...) pak přesně podle strategie zmíněné výše, zmiňovali, že když se nebude kácet, dojde k větším škodám na lesích a označovali vystupování proponentů za neadekvátní. Dále autoři upozorňují, že „(m)édia jsou zejména vnímavá k obviňování a personalizaci v jejich pokrytí, aby byli efektivní [opONENTI i PROPONENTI - doplnila KK], každá strana se snaží změnit zprávy (pokrytí) v termínech těchto vlastností“ (Cobb a Ross 1997b: 26).

Za další část politické agendy můžeme považovat oblast, na kterou se zaměřují Cook a Skogan (1990). Tito autoři se zabývají cyklem, kterým prochází problém v rámci pozornosti, jež je mu věnovaná v politické agendě. Cook (1981) už ve své dřívější práci vytvořil „model“, který se zabývá tím, jak se problém do agendy vůbec dostane a jak se v agendě vyvíjí (Cook a Skogan 1990: 192). První podmínkou je správné „klima“, které zajistí problému snazší vstup do agendy; druhou podmínkou je, že se o téma musí zajímat ve stejný čas několik institucí, které poskytují tématu podporu; třetí podmínka zahrnuje „legitimizaci tématu“, která se skládá ze čtyř fází -1) mediální pokrytí narůstá, 2) o problému mluví oficiální zástupci vlády, 3) zájmové skupiny mluví o problému veřejně a snaží se najít efektivní řešení a za 4) vzniká „dokumentace problému“ (Cook a Skogan 1990: 192-193).

Poslední podmínkou je „politická specifikace a vytvoření programu“ (ibid.: 193). Cook a Skogan konkrétně sledovali problém týkající se „kriminální viktimizace starých“ lidí během let 1970-1980. Poté, co se problém dostal do politické agendy, začaly se na toto téma provádět výzkumy. Ty ovšem přinesly výsledky, jež nebyly v souladu s tím, že staří lidé jsou více vystaveni nebezpečí

viktimizace. Proponenti problému museli změnit definici tohoto problému. Soustředili se na psychické vyrovnání se s kriminálním činem, které je pro staré lidi náročnější než pro jiné skupiny. Avšak následovaly další výzkumy, které i tyto předpoklady vyvrátily. Brzy poté následoval velký pokles zájmu o toto téma (1990: 194-198). Autoři, zde odkazují na Anthonyho Downse (1972) a tvrdí, že on ve své druhé fázi „cyklu pozornosti věnované tématu“ nepočítá s tím, že se může ukázat, že problém není takový, jak se ve skutečnosti myslelo a je třeba ho „redefinovat“ (Cook a Skogan 1990: 195). Ostatně na to, jak Anthony Downs (1972) popisuje jednotlivé fáze, se můžeme podívat v následujícím odstavci.

Anthony Downs objevil tzv. „Issue-Attention cycle“, který bychom mohli přeložit jako cyklus pozornosti věnované tématu. „Cyklus pozornosti věnované tématu“ je vnitřní součástí určitých témat, která se nás nějakým způsobem týkají a zároveň je součástí toho, „jak hlavní komunikační média interagují s veřejností.“

Anthony Downs rozpoznal pět fází, tohoto „cyklu“, které mohou mít různou délku trvání, ale odehrávají se v jasně daném pořadí: „1.Pre-problémová fáze“ zahrnuje objektivní již existující problém, který, ale nemá veřejnou pozornost, i když už se o něj mohou zajímat „experti nebo zájmové skupiny“ (Downs 1972: 28). „2.Alarmující objevení a euforický entusiasmus“, tato fáze nastává po nějakých událostech, které vyprovokují veřejný zájem. Těmito událostmi mohou být podle mého názoru třeba „focusing events“, které definuje Birkland (1997) jako „náhlé, nepředvídatelné události“ (str. 1). Tato fáze je dále „doprovázena euforickým entusiasmem“ veřejnosti, že je schopna „vyřešit problém“ nebo „dělat něco efektivního“. Tento optimistický pohled směřuje politiky k tomu, že vše je možno vyřešit bez ohledu na společnost. To má ovšem jeden háček - bez reorganizace společnosti sociální problémy vyřešit nelze (Downs 1972: 28). „3.Uvědomění si ceny významného zlepšení“ v této fázi přichází uvědomění, že řešení obnáší i nějaké oběti velké části společnosti. Příkladem by mohla být kvalita ovzduší, která je zhoršována výfukovými plyny automobilů, tudíž řešení by znamenalo omezit jízdy autem, ale to je velká oběť pro mnoho lidí. „4.Graduální pokles intenzivního veřejného zájmu“ navazuje na třetí fázi, více lidí si uvědomuje cenu řešení a mohou se v nich odehrávat

následující „tři reakce“ nebo jejich kombinace: „Někteří lidé se prostě odradí. Další se cítí pozitivně ohroženi přemýšlením o daném problému, tak takové myšlenky potlačují. Zatímco ostatní se začnou nudit tímto tématem.“ Při této fázi většinou nastupuje do fáze 2 jiný problém (Downs 1972: 28-29).

„5. Post-problémová fáze“ je fází konečnou. Téma bylo v centru veřejné pozornosti nahrazeno jiným problémem a dostalo se do „prodlouženého limba“, což odkazuje na slábnoucí „pozornost nebo křečovitě opakovaní zájmu.“ Přesto je problém nyní v jiné pozici k veřejnosti, než byl na začátku cyklu. Během velkého zájmu veřejnosti mohlo vzniknout mnoho organizací a skupin, které se podílejí na jeho vyřešení a mají vliv i bez zájmu veřejnosti (Downs 1972: 29). Problém, který tímto cyklem prošel, už jen občas znovu dosáhne „veřejného zájmu“, ale má výhodu oproti problémům, které tímto cyklem ještě neprošli - „skoro vždy obdrží větší ... pozornost“ (ibid.: 29-30).

Downs se dále zaměřuje na to, jaká témata mají šanci prodělat tento „cyklus“. Tvrdí, že jen určité typy „sociálních problémů“ spíše projdou cyklem. Tyto problémy mají tři vlastnosti: 1) většina populace není ovlivněna problémem, tak jako zasažená menšina (myšleno početně), což odkazuje k tomu, že se s tímto problémem nesetkávají denně; 2) „trpění“, které je důsledkem problému, je způsobeno „sociálním nastavením, které poskytuje významné výhody většině nebo mocné menšině populace“, tudíž řešení je otázkou dlouhodobého vyjednávání a změn v základním nastavení „sociálních institucí“; 3) „problém nemá vnitřně vzrušující kvality“ (Downs 1972: 30-31). To souvisí s poznámkou autora, že „zprávy jsou ‚konzumovány‘ většinou americké veřejnosti...jako forma zábavy“ (ibid.). Jakmile opadne zájem, média se zaměří na jiný problém, který bude přitahovat větší publikum, neboť média existují za účelem zisku (Downs 1972).

V procesu nastolování agendy existují čtyři důležité skupiny, které identifikovali Cobb a Elder. Těmito skupinami jsou: „identifikační skupina (identification group)“, která pozvedne zájem o problém, který se jich přímo dotýká, a mají o něm velké znalosti; „obezřetná veřejnost (attentive public)“, skupina sledující současné problémy na základě mediálního pokrytí, která se

snadno nechá nadchnout; „pozornostní skupiny (attention groups)“ zahrnuje lidi sledující místní problémy, kteří nemají dostatek informací, ale hodně se angažují a poskytují první skupině početní podporu, která vede k rozšíření problému mezi veřejnost; „masová veřejnost (mass public)“ je málokdy zainteresovaná do problému, když se zapojí je to jen na krátkou dobu a většinou až po nějaké významné události (1983: 104-108 cit. dle Cobb a Ross 1997a: 7). K poslední poznámce můžeme ještě uvést, že takovou významnou událostí může být v našem případě blokáda kácení v oblasti Ptačí potok u Modravy, která začala v polovině července 2011. Jak už bylo zmíněno výše, Birkland (2007) takovéto události označuje jako „zaostřující události (focusing events)“, které přinesou zvýšení „pozornosti“ (str. 69). To se přesně stalo v případě blokády kácení. Tato akce vytvořila nebývale velký zájem, o téma týkající se ochrany přírody, jak mezi veřejností, tak mezi politiky. Na to, jak se tento zájem dá měřit, se podíváme v následujícím odstavci.

Politická agenda se může měřit různými způsoby. Dearing a Rogers (1996: 87) uvádějí měření pomocí „federálních výdajů, nového zákona, legislativních slyšení, vytvoření nového vládního jednání, a tak dále“. Jak autoři upozorňují, neexistuje zde jasná shoda, který ze způsobů „měření politické agendy“ je nejlepší. Například výše zmínění Cook a Skogan (1990) používají pro zjištění politické agendy počet slyšení nebo projednávání problému v Kongresu. Zároveň měření doplňují sledováním „počtu grantů“ poskytnutých na výzkumy daného problému (str. 189). Dalším ukazatelem politické agendy může být vznik nebo zánik různých organizací a institucí, které se daným problémem zabývají. Tento způsob měření používá Barbara Nelson (1984), když sleduje nejen politický zájem o problém „zneužívání dětí“ (str. 161). Právě uvedené příklady zároveň používají stejnou metodologii, jedná se vždy o vybraný problém, jehož vývoj se sleduje v čase. Jde tedy o případové studie.

2.2. Hnutí Duha

Vymezení pojmu nevládní neziskové organizace. Již z názvu můžeme správně usuzovat, že se jedná o takovou organizaci, která je nezávislá na vládě. Neziskovost odkazuje k tomu, že tyto organizace nebyly zřízeny za

účelem podnikání, nýbrž slouží k účelu, ke kterému byly založeny. Konkrétní definici neziskové organizace poskytují Salamon a Anheier (1996), kteří ji popisují pomocí pěti podmínek. Nezisková organizace je: 1) „formálně konstituovaná“; 2) „organizačně oddělená od vlády“; 3) založená bez úmyslu vydělávat; 4) „samosprávná“ a 5) z významné části „dobrovolná“ (Salamon a Anheier 1996: preface xvii-xviii). V České republice existuje několik tisíc, takovýchto organizací. Konkrétně se v mé práci zajímám o ekologickou nevládní organizaci Hnutí Duha.

Hnutí Duha je ekologická nevládní organizace, která existuje v českém prostředí od roku 1989. Z rozhovoru se členem Hnutí Duha mi bylo sděleno, že hlavními oblastmi, kterými se Hnutí Duha zabývá, jsou: „obchodové hospodářství, lesní nebo přírodní problematika, energetika, zemědělství nebo potravinářská problematika, infrastruktura dopravní v ČR“. Jejich hlavní náplní práce je tedy prosazování inovativních zákonů a dalších ekologických opatření, argumentace předem připravenými a hlavně podloženými fakty, která připravují jejich odborníci a spolupracují přitom s akademiky. Dále pravidelně informují veřejnost i novináře, pořádají debaty a exkurze, vydávají informační listy a publikace, snaží se zapojovat veřejnost do jejich práce a spolupracují s obcemi, vědci, podniky, firmami, apod., ale vždy si zakládají na nezávislosti. Tyto informace jsem získala z oficiálních stránek Hnutí Duha.⁵

2.3. Komplexní pohled na kácení

Na začátku bych ráda podnikla krátký exkurz do historie sporu o zasahování proti kůrovci, který nám usnadní vhled do současné situace. Nejprve se zaměřím na popsání jednotlivých kalamit, které se odehrály na území současného Národního Parku Šumava a vedly k přemnožení kůrovce. Následně přiblížím dva opoziční pohledy na zasahování proti kůrovci a názory na to, jak a kde se mají kůrovcem napadené stromy kácet nebo loupat na stojato. Během tohoto ohlédnutí do minulosti budu uvádět střípky z obdobného

---

⁵ Hnutí Duha. „Naše práce.“ [online]. Brno: Hnutí Duha [cit. 26.3.2013]. Dostupné z: <http://www.hnutiduha.cz/nase-prace>.

případu, jako byl ten, který se odehrál v létě roku 2011. Bude jím blokáda Trojmezního pralesa z roku 1999, která byla stejně jako v létě 2011 organizována Hnutím Duha.

2.3.1. Kácení v NP Šumava z historického hlediska

Vědci, kteří sledují vývoj lesů na Šumavě, odkazují již ke kalamitě, o které píše Klostermann. Kvůli nestabilitě hospodářských lesů, která byla způsobena věkovou i druhovou podobností a kvůli jejich následné větší náchylnosti k „polomům“ a „přemnožení kůrovce“ se kalamita odehrála v letech 1868-78. Vichřice spolu s kůrovcem tenkrát způsobili větší škody na „kulturním“ lese než v „původním pralesu“ (Zatloukal 2001: 260). Ani to však nevedlo k upuštění od smrkových monokultur zejména kvůli ekonomické výnosnosti. V poválečném období, „na přelomu 40. a 50. let“ 20. století i přes důsledné zasahování proti kůrovci, nastala díky souhře nepříznivých podmínek gradace kůrovce, kterou se podařilo utišit asi až po šesti letech (ibid.: 260). V důsledku velkého polomu z roku 1984-1985 a následného nezpracování „polomového dříví“ došlo opět k „přemnožení kůrovce“. „V NP Bavorský les byla již v roce 1984 přijata strategie ponechání kůrovce samovolnému vývoji“, jeho šíření se bránilo jen v ochranných zónách, které oddělovaly lesy jiných majitelů (ibid.).

V České republice ovšem nic takového nevzniklo, neboť ještě neexistovala koncepce Národního Parku. Po vzniku Národního Parku Šumava v roce 1991, se očekával stejný přístup jako v Bavorsku, neboť se stavělo na předpokladu, „... že se šíření kůrovce v horských lesích samo zastaví“ (ibid.). Během 90. let se tedy dospělo k tomu, že na části území Národního Parku bylo vytvořeno bezzásahové území. Za hranicí tohoto území dochází k asanování „kůrovcem napadených stromů“ (Zatloukal 2001: 260-261). „V roce 1995“ přesto došlo ke změnám v zónách, protože se kůrovec v bezzásahové zóně rozšířil natolik, že „... hrozil destabilizací rozsáhlých okolních smrčín“ (ibid.: 261). Správa parku v následujících letech ještě požádala o výjimku k zásahu v 1. zónách s tím, že pokácené dřevo tam ponechá. Povolení k zásahu žádala, protože se kůrovec koncentroval v jádrových zónách, kde ale

už neměl dostatek potravy a proto napadal ve zvýšené míře okolní lesy. To bylo konkrétně v letech 1998-1999.

První spor o (ne)zasahování proti kůrovci v chráněných oblastech se vyskytnul v létě roku 1999, kdy proběhla blokáda kácení kůrovcem napadených stromů na Trojmezí. Bližší přiblížení tohoto sporu viz níže. Autor příspěvku, ze kterého čerpám, předpovídal v okolí tohoto území velké plošné kácení, protože zde kůrovec kvůli blokádě nebyl zastaven (Zatloukal 2001).

Na vývoj, který se odehrál v letech 1995-1999 ovšem existuje ještě druhý pohled, který prezentuje Jaromír Bláha, vedoucí projektu Lesy, z Hnutí Duha. Bláha ve svém článku „Konec blokády, začátek diskuze“ z roku 1999 píše, že v roce 1995 vedení parku rozdělilo 1. zóny do „135 izolovaných ostrůvků“ a z původních 22% rozlohy parku je zmenšilo na pouhých 13%. Toto zmenšení a roztržité mělo za následek větší kácení v druhých zónách, protože se zvětšila obvodová plocha bezzásahových zón a ochrana druhých zón se stala problematickou. Kůrovec se tedy šířil z prvních zón do větších oblastí, kde ovšem vedení začalo zasahovat důsledně. Avšak, jak píše autor, i přes tyto zásahy byla v roce 1996 populace kůrovce trojnásobná. Následuje věta, kterou si dovoluji odcitovat, aby bylo jasné, jaký názor má Jaromír Bláha na takovéto zasahování: „Teprve pak s úbytkem lesa ubylo i kůrovce“ (Bláha 1999).

V druhých zónách tak místy vznikly holiny, které přiblížení se divočině na mnoho let oddálily. Přesto se zasahovalo dál a to i v prvních zónách, kde „...správa parku s ministrovým požehnáním [zrušila - vložila KK] bezzásahový režim“ (ibid.). Právě zrušení bezzásahového režimu v prvních zónách vyvolalo blokádu kácení v oblasti na Trojmezí, která je díky své druhové skladbě jednou z původních oblastí horského lesa „pralesovitěho charakteru“ a je tedy velmi cenná z hlediska sledování přírodních procesů, ze kterých lesníci následně odvozují principy tzv. „přírodě blízkého lesního hospodaření“ (Bláha 1999).

Kácení v letech 1995-99 mělo, podle Hnutí Duha, kromě vzniku holin ještě další důsledek. Tím je větší nestabilita lesa, tudíž větší škody v momentě, kdy udeřil orkán Kyrill v lednu 2007. Hnutí Duha ve svém informačním listu

„Proč Češi chtějí na Šumavě skutečný národní park“ uvádí dopad, jež může mít zasahování proti kůrovci v kombinaci s vichřicí následovně: „Polomy, jež způsobila kombinace vichřice [míněno orkán Kyrill z ledna roku 2007 - doplnila KK] s holinami vykácenými během zásahů proti kůrovci, na Šumavě zahubily více stromů než kůrovec samotný“ (Hnutí Duha 2012b: 4).

Je třeba spojit to, co předpovídal Zatloukal v roce 2001 s tím, co píše Hnutí Duha v roce 2012. Zatloukal předpovídal plošné kácení v oblastech, kde se nezasahovalo. Avšak jak jsem uváděla výše, údaje z let nedávných komentované Hnutím Duha odkazují naopak k menším škodám v oblastech, kde probíhala v roce 1999 blokáda. Opět se tedy dostáváme k problému nezasahování v cenných zónách a možnému zasahování mimo tyto bezzásahová území, která byla srdcem sporu i v roce 2011.

2.3.2. Dva pohledy na zasahování v NP Šumava

Nyní bych se zastavila u popsání dvou pohledů na to, jak zasahovat proti kůrovci. První úhel pohledu zastávají v obou případech blokad kácení, jak v roce 1999, tak v roce 2011, ředitelé parku a celkově vedení správy Národního Parku Šumava (dále jen NPŠ), část místních obyvatel a většina šumavských starostů obcí, jež leží v NPŠ. Jedná se v krátkosti o to, že kůrovec je škůdce, proti kterému je třeba zasahovat. Při jeho přemnožení je nutné kácet i tam, kde se běžně nezasahuje, právě proto, aby se ochránili další území NP a kůrovec se tak dále nerozšiřoval a nenapadal při gradaci zdravé stromy. Zde se vychází z poznatků o životě a potravě kůrovce. Pokud je počet kůrovce v normě, napadá jen smrky oslabené a starší 60ti let. Pokud ovšem dojde k přemnožení kůrovce, napadá i mladší a zdravé jedince ve smrkových populacích.

Druhý úhel pohledu, jak je jasné už z předchozího textu, zastávají ochranáři přírody, část vědců a různé akademické ústavy zabývající se entomologií, botanikou, atp. Jejich pohled se dá ve vztahu ke kůrovci definovat tak, že kůrovec je pro ně přirozená součást původních lesů a divočiny. Při přemnožení se proti němu zasahovat musí, ale jen na takových územích parku, kde nejsou chráněné oblasti a kde by byly ohroženy okolní hospodářské lesy. Kácení v jádrových zónách parku, kde je bezzásahový režim, je pro ekologické

organizace nepřijatelné. Jediným přijatelným zásahem je loupání kůry napadených stromů, které se uskutečňuje na stojato, tudíž se napadený strom nepokácí. Při oloupání kůry nedojde k dovyvinutí larvy v brouka, který by mohl vylétnout a napadnout nové stromy.

2.4. Spor o (ne)zasahování v létě roku 2011

Jádrem sporu v roce 2011 bylo opět, stejně jako při blokádě kácení na Trojmezné v roce 1999, (ne)zasahování proti kůrovci v bezzásahových zónách a chráněných oblastech. V období od začátku června do konce září 2011, které jsem sledovala ve své analýze, se vyskytují spory o dvě oblasti. První oblastí, která byla v centru pozornosti médií na začátku června, je Smrčina. Druhou oblastí je lokalita Na Ztraceném a Ptačí potok. Ta se dostala do popředí zájmu během července.

2.4.1. Spor týkající se oblasti Smrčina

Smrčina je oblast Národního Parku Šumava v blízkosti hranic s Rakouskem. Zde se jednalo, podle vedení parku, o plnění dohody, kterou má Česká republika uzavřenou s Rakouskem od roku 2009. Jejím předmětem je vzájemná ochrana lesů před možným napadením kůrovcem. Podle této dohody se musí zasahovat proti kůrovci tak, aby se nemohl rozšířit a ohrozit lesy za hranicemi našeho parku. Problémem je fakt, že lokalita Smrčina spadá do chráněného území, které je zahrnuto v soustavě Natura 2000 (podrobnosti viz níže). Navíc je to oblast, kde sídlí populace ohroženého tetřeva hlušce, tudíž by se zde nemělo kácet a rušit tak jeho hnízdění. Tento fakt byl důvodem kritiky zásahů prováděných vedením NPŠ, ze strany České ornitologické společnosti a Hnutí Duha. Následně podalo, kvůli rušení vzácného tetřeva, Hnutí Duha podnět k České inspekci životního prostředí (dále jen ČIŽP). ČIŽP se stížností zabývala a dospěla k názoru, že vedení parku musí z hlediska hluku omezit zásahy a až do „15.7.2011“ nesmí ke kácení používat hlučnou techniku, aby nerušila hnízdění tetřeva hlušce (Česká inspekce životního prostředí 2011a). Správa parku uposlechla toto nařízení a dále zasahovala proti kůrovci jen odkorňováním na stojato. Odkorňování na stojato je nejšetrnější způsob zásahů

proti kůrovci a jím napadených stromů. Kůra se loupe ze stromů, když je kůrovec ve stádiu kukly nebo larvy. Po oloupání kůry uschne samozřejmě celý strom, ale zaschnou v kůře i larvy a kukly kůrovce, které tudíž neohrozí další stromy. Navíc, při loupání stromů na stojato, nevznikají holiny, což je velmi šetrné k půdnímu ekosystému, který tak není vystaven nadměrnému slunečnímu záření a následnému vysychání.

2.4.2. Spor týkající se oblastí Na Ztraceném a Ptačího potoka

Druhou oblastí, které se chci věnovat podrobněji, neboť zde se spor dostal až k blokadě kácení, je oblast Na Ztraceném a oblast v okolí Ptačího potoka. V této oblasti bylo problematickým už samotné vymezení, co je bezzásahové území. Lokalita, kde vedení parku mělo v plánu zasahovat, byla minulým vedením parku přeřazena ze zásahového režimu do bezzásahového, ale v dubnu 2011 byla tato oblast novým vedením opět přesunuta zpět do zásahového režimu. Důvodem přesunu byl charakter lesu, který se zde vyskytuje.

V lokalitě Na Ztraceném jsou horské smrčiny. Podle vedení parku z většiny kulturně vysázené, podle Hnutí Duha z většiny původní a hlavně nastartované k samovolné přeměně v divočinu, neboť zde byl od roku 2007 bezzásahový režim. Od toho se samozřejmě odvíjí názory na to, jak zasahovat. Aktivisté doporučovali zasahovat jen v okrajových částech těchto oblastí, které jsou zásahové a vždy takové byli a v oblasti, kde byl v roce 2007 vyhlášen bezzásahový režim nezasahovat kácením, maximálně odkorňovat na stojato a umístit do vnitřku této oblasti lapáky, které by snížili populaci kůrovce, která se zde za dobu nezasahování značně rozmnožila. Vedení parku chce, ale v této oblasti výběrově kácet napadené stromy, k čemuž dostalo povolení od ministerstva životního prostředí a zároveň i odkorňovat, a to se stejným cílem: zastavit kůrovcovou kalamitu. Na zastavení kůrovce apelují i obce, které se nacházejí v blízkosti těchto lokalit. Nejvýraznějším podporovatelem zásahů, které provádělo vedení NPŠ je Antonín Schubert, starosta Modravy, která se nachází 3 kilometry od lokalit Na Ztraceném a Ptačí potok. Stejně tak podporoval park ředitel lesů Kašperské Hory Miroslav Mäntl. Tyto lesy leží 2km

od problematických oblastí, a tak je zde jistá možnost, že by se kůrovec rozšířil i na jejich území.

Druhou rovinou sporu je nezákonnost těžby, kterou vedení parku chtělo provést a následně i provedlo, kvůli čemuž v létě 2011 začala dokonce blokáda kácení organizovaná Hnutím Duha. Tato nezákonnost spočívá ve faktu, že podle Hnutí Duha a ochránců přírody, potřebuje vedení parku výjimku ze zákona o ochraně přírody, která je založena na tzv. „naturovém“ posudku. Tento posudek se týká vlivu kácení na oblast, kde chce vedení NPŠ zasahovat. „Naturový“ posudek odkazuje k evropským stanovám o chráněných oblastech, jež jsou sdruženy pod názvem Natura 2000. Co je konkrétně Natura 2000 můžeme citovat ze stránek Ministerstva životního prostředí následovně: „Vstupem ČR do EU k 1. květnu 2004, byly do zákona o ochraně přírody a krajiny transponovány základní předpisy Evropské unie pro oblast ochrany přírody a krajiny. (...)Kromě toho, převzala ČR touto transpozicí závazky v oblasti územní ochrany přírody, spočívající ve vytvoření odpovídající části soustavy chráněných území evropského významu EU – Natura 2000“ (Ministerstvo životního prostředí 2008).

Oblast Ptačího potoka a lokalita Na Ztraceném jsou zahrnuty právě do území, jež je Česká republika zavázána chránit podle stanov Natura 2000. Vedení parku však argumentovalo tím, že výjimky ze zákona ani posudek od Natury 2000, nepotřebuje, neboť nehodlají provést takový zásah, který by tyto chráněné krajinné oblasti nějak ovlivnil. S tím samozřejmě Hnutí Duha nesouhlasí a tvrdí, že pokácením 3000 stromů, které vedení NPŠ označilo k pokácení, se ovlivní ekosystémy, které je třeba chránit a proto je potřeba získat posudek a následně výjimku ze zákona, která toto kácení legalizuje.

Navíc i zde je oblast, kde se vyskytuje chráněný tetřev hlušec, a právě z tohoto důvodu podalo Hnutí Duha podnět k ČIŽP a žádalo po ní zastavení kácení. ČIŽP se podnětem zabývala, avšak vydala prohlášení až 25.7.2011, což bylo o několik dní později než vedení NPŠ mělo v plánu začít kácet, a proto Hnutí Duha zorganizovalo blokádu kácení v oblasti Ptačí potok. Započala 15.7.2011 přesně v den, kdy parku končilo omezení týkající se kácení na

Smrčině, kvůli rušení tetřeva hlušce při hnízdění. Ze začátku blokovali aktivisté zbytečně, dřevorubci totiž uklízeli následky bouřky, která udeřila pár dní před tím a proto se na místo, kde byli vyznačené stromy ke kácení ani nedostali.

Ovšem to trvalo jen pár dní, od 25.7.2011 se totiž začalo kácet. Toto kácení bylo v souladu se stanoviskem, které stejný den vydala ČIŽP, která na základě šetření provedeném v oblasti Ptačí potok rozhodla, že „nebude zahajovat správní řízení o omezení nebo zákazu činnosti v této oblasti“, z důvodu rušení tetřeva hlušce (Česká inspekce životního prostředí 2011b). Zároveň však ČIŽP ve svém prohlášení upozorňuje Správu NPŠ, že by zásahy měla provést v souladu s ochrannými podmínkami pro národní parky. Zásahy proti kůrovci by tedy neměli poškodit půdní kryt a vodní režim oblasti a „(k)ácení a odkorňování napadených smrků by mělo probíhat v kombinaci s loupáním na stojato, přičemž až 100% dřevní hmoty by mělo být ponecháno na místě“ (ibid.).

2.5. Mapa aktérů

Hlavními aktéry sporu o (ne)kácení v Národním parku Šumava bylo vedení NPŠ a nevládní ekologická organizace Hnutí Duha, jejichž postoje jsem uvedla v předchozí kapitole. Tudíž se nyní budu soustředit hlavně na rozdělení dalších aktérů, kteří si byli buď názorově blízcí nebo přímo vyjádřili podporu jedné nebo druhé straně sporu.

Vedení NPŠ reprezentoval ředitel parku Jan Stráský, náměstek ředitele Jiří Mánek a mluvčí Pavel Pechoušek. Podporu vedení NPŠ přímo vyjádřil ministr životního prostředí Tomáš Chalupa, starosta Modravy Antonín Schubert, Svaz šumavských obcí (členové tohoto svazu jsou především starostové šumavských obcí, ležících v NP Šumava), hejtman jihočeského kraje Jiří Zimola, radní plzeňského kraje pro životní prostředí Petr Smutný, který předkládal za Plzeňský kraj návrh nového Zákona o Šumavě a ze známých osobností tehdejší prezident Václav Klaus. Vznikly i petice, žádající razantní zákroky proti kůrovci, kterými byly petice „Zachraňme Šumavu“ a petice „Za zdravou Šumavu“. Významnou roli hráli i obyvatelé šumavských obcí, kteří se

vyjadřovali k dění Na Ztraceném a v oblasti Ptačího potoka, jak v místě svého bydliště, tak v Praze na demonstraci odpůrců kácení 5.8.2011.

Hnutí Duha bylo prezentováno hlavně odborníkem na lesní problematiku Jaromírem Bláhou, ředitelem Petrem Machálkem a programovým ředitelem Vojtěchem Koteckým. Mluvčí blokády byl zoolog Mojmír Vlašín, kterého později vystřídal Vratislav Vozník. Stanovisko Hnutí Duha podporovali vědci z bývalé vědecké sekce rady NPŠ, kteří vytvořili Stínovou vědeckou radu NPŠ, nezasahování v oblasti podporoval především Jakub Hruška. Hnutí Duha svým prohlášením podpořili i další vědci jako například Pavel Kindlmann nebo Jan Zima. Také Ústav pro výzkum biodiverzity vydal prohlášení ke kácení, které bylo kritické k zásahům vedení NPŠ. Vzniklo sdružení ŠumavaPro, které sepsalo „Výzvu za záchranu NP Šumava“, pod níž se podepsali například exprezident Václav Havel nebo Olga Sommerová. Dále vznikla „Šumavská výzva“, která požadovala okamžité zastavení kácení a respektování vědeckých stanovisek. Důležitou součástí byli aktivisté a obyčejní lidé, kteří se zúčastňovali blokády a demonstrací v Praze.

3. Metodologická část

„Obsahová analýza je potencionálně jedna z nejdůležitějších výzkumných technik v sociálních vědách“ (Krippendorff 2013: xii). Pro definice obsahové analýzy používá Krippendorff slovník anglického jazyka z roku 1961. Podle tohoto slovníku je to: „analýza manifestního nebo latentního obsahu komunikovaného materiálu (jako knihy nebo filmu) skrze klasifikaci, tabulaci a evaluaci jeho klíčových symbolů a témat za účelem zjistit jeho význam a pravděpodobný efekt“ (Krippendorff 2013: 1). Současná „obsahová analýza“ staví na třech vlastnostech. „Zaprvé, obsahová analýza je empiricky zakotvená metoda. (...) Zadruhé ... přesahuje tradiční pojmy, jako jsou symboly, obsahy a záměry. (...) Zatřetí ... byla nucena vytvořit si vlastní metodologii“ (Krippendorff 2013: 1-4). Metodologii ve smyslu stejného procesu, aby ostatní výzkumníci mohli zkontrolovat mé závěry tím, že provedou stejný proces výzkumu (ibid.).

Krátce bych se zde zaměřila na historii obsahové analýzy. Ve 30. letech se tématy výzkumů stávají otázky typu: „jak jsou černoši prezentováni ve Philadelphia press (Simpson 1934); jak je v amerických učebnicích popsána válka, které se USA účastnily v porovnání s učebnicemi publikovanými v zemích, kde byly USA nepřátelé (Walworth, 1938); a jak byl nacionalismus vyjádřen v dětských knihách publikovaných v USA, Velké Británii a dalších evropských zemích (Martin, 1936)“ (Krippendorff 2013: 13). Pohled na dřívější výzkumy je zajímavý z hlediska toho, že se v současnosti stále provádějí obdobné výzkumy. I má bakalářská práce se zaměřuje v podstatě na otázky podobného typu, jaké si kladli výzkumníci z 30. let. Jak je určité téma prezentováno v médiích nebo jak je problém definován v určitém kontextu.

Současná definice z vědeckého hlediska tedy zní: „Obsahová analýza je výzkumná technika pro vytváření opakovatelných a validních závěrů z textů do kontextů jejich užití“ (Krippendorff 2013: 24). Obsahová analýza může být jak kvantitativní, tak kvalitativní. Já jsem ve své práci použila obě tyto metody.

3.1. Popis metody

Provedla jsem kvantitativní obsahovou analýzu mediálního pokrytí tématu: Kácení kůrovcem napadených stromů v lesích Národního parku Šumava.

Zaměřila jsem se na období od června 2011 do konce září 2011. Toto období bylo vybráno proto, že v červnu roku 2011 se o problému již diskutovalo v médiích, ale spouštěcí událost se odehrála až v polovině července 2011. Proto jsme mohli sledovat nárůst mediálního zájmu z několika článků za den na desítky článků a příspěvků denně. Září 2011 bylo vybráno, neboť se v médiích už téma kácení skoro neobjevovalo. Když se objevilo, tak v souvislosti s plánovaným kácením na příští rok, což už nebylo v našem zájmu sledovat.

Analýzu jsem prováděla pomocí Anopressu, kde jsem si vyfiltrovala jen tištěné a internetové zdroje, ve kterých se objevilo slovo „kácení“. V tomto výběru médií se tak objevily deníky Mladá Fronta DNES, Právo, Hospodářské noviny, Lidové noviny, ale i Sokolovský deník nebo moravskoslezský deník.

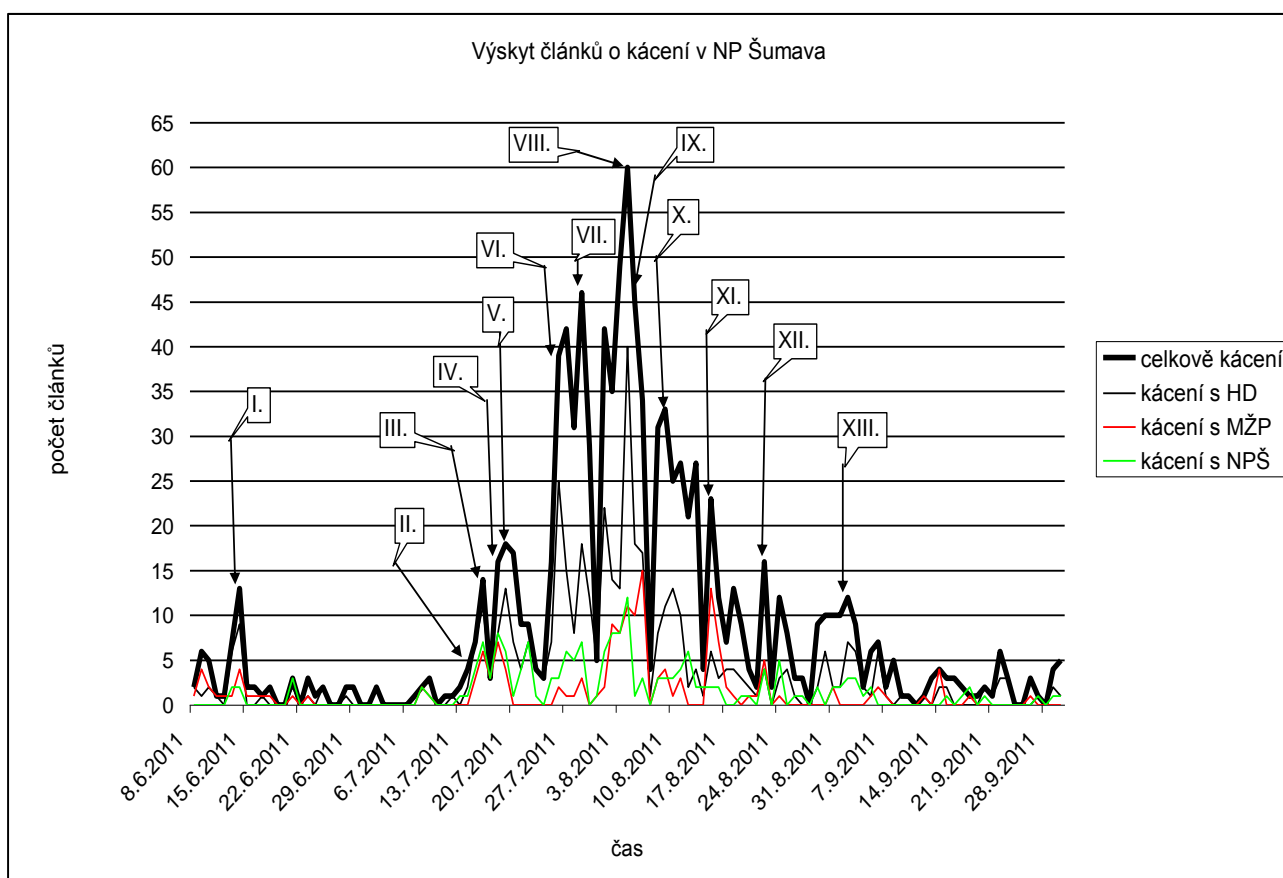
Z časopisů pak Respekt, Reflex, Instinkt, Ekonom a Moje rodina. Několik článků bylo z Aha!, objevily se i příspěvky z blogů, náležejících pod Lidové noviny. Například ze serveru neviditelnypes.lidovky.cz nebo spadající pod Mladou frontu DNES server idnes.cz. Z internetových zdrojů pak například aktuálně.cz, novinky.cz, e15.cz, apod. Tímto jsem získala celkem 1057 článků.

Dále jsem zadala nový filtrovací dotaz, který obsahoval „kácení A Hnutí Duha“. Totéž jsem provedla i v případě „kácení A Národní park Šumava a v případě „kácení A Ministerstvo životního prostředí“. Získaná data jsem průběžně kontrolovala, aby se do analýzy nezapojily i jiné články, které se netýkaly kácení v NPŠ. Během analýzy jsem ještě provedla kontrolní šetření, které zahrnovalo období jednoho týdne, konkrétně od 1.8. do 7.8.2011. Tehdy jsem sledovala výskyt článků vyhledaných podle výrazu „kácení A Hnutí Duha“ a „kácení BEZ Hnutí Duha“, které jsem sečetla a porovnála se všemi články, které se v tomto období vyfiltrovaly podle dotazu „kácení“. Výsledky byly shodné, což potvrzuje správnost šetření.

Následně jsem vytvořila z dat graf č. 1. Do tohoto grafu jsem poté zanesla dostupné informace o činnostech hlavních aktérů. Tiskové zprávy NPŠ, Ministerstva životního prostředí a vyjádření ČIŽP. Bohužel se mi nepodařilo sehnat tiskové zprávy a záznamy z tiskových konferencí, které pořádalo Hnutí Duha. Jako kompenzaci těchto chybějících informací jsem kontaktovala zástupce Hnutí Duha a smluvila si rozhovor. Polostrukturovaný rozhovor proběhl 13.2.2013 a trval přibližně 45 minut, byl se souhlasem respondenta zaznamenan na diktafon a následně částečně přepsán. Úryvky z rozhovoru používám při analýze, abych demonstrovala postoje k hlavním tématům a podpořila tak svoje závěry.

Při rozhovoru mi bylo přislíbeno poskytnutí materiálu o činnosti HD během sporu o kácení. Předání materiálů, i přes mojí opětovnou snahu se sejít, bohužel neproběhlo. Avšak v rámci shánění dalších informací o sporu se mi podařilo objevit tiskové zprávy Hnutí Duha, a proto zařazuji i jejich analýzu.

GRAF č. 1

Legenda:

- I. 14.6.2011 tisková zpráva NPŠ: začala kůrovcová kalamita (NPŠ 2011a).
- II. 15.7.2011 tisková zpráva Hnutí Duha (jen HD): začala blokáda (HD 2011b).
- III. 16.7.2011 tisková zpráva NPŠ: blokáda je nezákonná (NPŠ 2011b).
- IV. 18.7.2011 tisková zpráva (dále jen TZ) NPŠ: blokáda je nezákonná (NPŠ 2011c).
- V. 19.7.2011 TZ HD: Jan Stráský nepodává objektivní informace (HD 2011d).
- VI. 26.7.2011 TZ NPŠ: soud zakázal blokádu (NPŠ 2011d), ten stejný den TZ HD: rozhodnutí respektujeme (Hnutí Duha 2011e).
- VII. 29.7.2011 TZ HD: vznikla „Šumavská výzva“ (HD 2011g).
- VIII. 4.8.2011 TZ MŽP: ministr představil koncepci zákona o NPŠ (MŽP 2011a).
- IX. 5.8.2011 TZ MŽP: klidný průběh demonstrace (MŽP 2011b).
- X. 9.8.2011 prohlášení NPŠ: ukončují se práce a blokáda byla neúspěšná (Kerles 2011).
- XI. 15.8.2011 tři TZ NPŠ: stav na Šumavě a veřejná pomoc (NPŠ 2011e, 2011f, 2011g). Zároveň demonstrace odpůrců kácení v Praze (ČTK 2011a).
- XII. 22.8.2011 happenings na podporu kácení u Modravy (ČTK 2011b).
- XIII. 2.9.2011 TZ HD: ČIŽP zahájila šetření týkající se kácení (HD 2011h).

Výzkumná otázka se zaměřuje celkově na média, avšak já zkoumám ve své analýze jen tištěné zdroje a internetové zdroje. Toto zaměření je přesto relevantní, neboť se často v mediálních analýzách zkoumá „jen jedno médium jako zdroj agendy zpráv a spoléhá se na uznávaný předpoklad, že jednotlivá média obsahují vysokou míru redundance" (McCombs 2009: 85). Tento předpoklad tedy vychází z toho, že jednotlivé typy médií spolu silně korelují. Korelace může být způsobena nastolováním intermediální agendy, která již byla zmíněna výše v teorii. Konkrétně jsem se inspirovala výzkumem na nastolování intermediální agendy, který byl proveden v českém prostředí Tomášem Trampotou a Vlastimilem Nečasem. Tento výzkum se zaměřoval na explicitní odkazování médií na jiné zdroje zpráv. Výzkumníci mimo jiné přišli na to, že většina televizních zpráv ze zkoumaného vzorku explicitně odkazuje na tištěná média (Trampota, Nečas 2007). Nastolování intermediální agendy zároveň souvisí se sdílením stejných hodnot mezi novináři, též zmíněno výše v kapitole o mediální agendě. Tudíž se i já odvolávám na tato zjištění. Především tedy na velkou korelaci agend jednotlivých typů médií, a považuji svůj výběr za adekvátní v rámci výzkumné otázky a daného tématu.

Následně jsem provedla kvalitativní obsahovou analýzu tiskových zpráv a prohlášení hlavních aktérů sporu (Národní park Šumava, Ministerstvo životního prostředí, Česká inspekce životního prostředí a Hnutí Duha) a vybraných článků. Zaměřovala jsem se především na to, jak obě strany definují problém a jakým způsobem se ho snaží Hnutí Duha prosadit do médií, což jsem doplňovala především z rozhovoru se členem Hnutí Duha. Články byly vybrány na základě kvantitativní analýzy. Vybírala jsem je z období, kdy se v grafu vyskytuje významné navýšení počtu článků o tématu. Tato období jsou v grafu označena a je k nim doplněn popis událostí. Tento způsob výběru byl zvolen na základě předpokladu, že když se o tématu píše ve velkém množství budou se častěji vyskytovat různé definice problému a soupeření o určité řešení problému. Zároveň vybraná období, velkého nárůstu článků, jsou ve většině případů i obdobími, kdy se odehrály významné události v reálném čase. Například začátek blokády 15.7.2011, předběžné opatření soudu, které zakazovalo Hnutí Duha organizovat blokádu 26.7.2011, velké zapojení aktivistů

a lidí do blokády kácení na počátku srpna a hlavně 3.8.2011 (ten den asi 100 lidí), demonstrace v Praze 5.8.2011 a 15.8.2011 nebo zpráva NPŠ, že už se přestane kácet, ze dne 9.8.2011.

4. Analýza

V polovině června 2011 přirovnávali novináři spor o (ne)kácení stromů napadených kůrovcem na Smrčině k blokádě z roku 1999. Prohlásili, že spor z roku 1999 byla „největší válka mezi tehdejším vedením šumavského parku a ekologickými aktivisty“ (Janouš 2011a). Jádrem sporu, týkajícího se plánovaného kácení na Smrčině, bylo ohrožení populace vzácného tetřeva, viz výše. Hnutí Duha spolu s Českou společností ornitologickou kritizovalo plánované kácení se slovy, že:

"Kácení stromů na jaře v době hnízdění je barbarstvím. Je neuvěřitelné, že správa parku, jejímž posláním je ochrana přírody a vymáhání zákona o ochraně přírody a krajiny, přichází s ilegálními zásahy, které přírodu likvidují." Ředitel České společnosti ornitologické Zdeněk Vermouzek. (Pokorný 2011)

Naopak vedení parku se snažilo bránit tím, že musí dodržovat dohodu, kterou uzavřelo s Rakouskem a zabránit přeletu kůrovce do rakouských lesů. Ovšem Hnutí Duha poukázalo na to, že dohoda se má plnit pouze odkorňováním na stojato, tudíž se podle ní nemá kácet vůbec. Navíc jsou národní zákony o ochraně lesa a ochraně vzácných živočichů nadřazeny této dohodě (Hnutí Duha 2011a). Vedení parku tak muselo přestat s kácením, protože ČIŽP vydala, na základě podnětu od Hnutí Duha, prohlášení, že se musí zasahovat jen tak, aby se hnízdící tetřevi nerušili, viz popis sporu výše. Problém byl tedy od začátku definován Hnutím Duha, jako porušování zákona ze strany vedení NPŠ, neboť tím, že káceli na Smrčině, porušili zákon o ochraně přírody a ohrozili vzácného živočicha.

V období od poloviny července 2011 se jednalo hlavně o reakce na blokádu, kterou zahájilo Hnutí Duha 15.7.2011. K tomuto dni také HD vydalo

tiskovou zprávu o zahájení „pokojného bránění“ nelegálnímu „kácení v horských slatích“ (Hnutí Duha 2011b). Důvodem pro zahájení blokády byla skutečnost, že vedení NPŠ nemělo pro plánované kácení potřebné výjimky ze zákona a posudky o vlivu kácení na oblasti, jež jsou součástí soustavy Natura 2000 (viz výše v popisu sporu týkajícího se oblasti Ptačí potok a Na Ztraceném). Jejich důvody podporuje i tvrzení, že kdyby nezahájili blokádu, vznikly by holiny.

Avšak hned jak byla blokáda zahájena převzalo vedení NPŠ iniciativu s tím, že blokáda je protizákonná. Ředitel parku Jan Stráský reagoval takto:

„Považujeme to za akt odporující zákonu. Lokalitu označíme jako pracoviště nebezpečné pro přítomnost veřejnosti. (...) Pokud někdo bude ohrožovat vlastní bezpečnost v označeném prostoru, zavoláme policii, aby zjedнала pořádek.“

Zároveň se bránil označení, že jednájí nelegálně, také zmínil vážnost situace a dodal:

„(z)ásah proti kůrovci je v souladu s legislativou i v souladu se stanoviskem ministra. (...) Uděláme všechno pro to, abychom jako odpovědní správci svěřeného území zamezili dalšímu šíření kůrovce z této lokality do dalších lesů Šumavy. S kůrovcem nemůžeme žertovat.“ (Kilián 2011)

Definice problému, vytvořená Hnutím Duha, se tedy zakládala na tom, že kácení porušuje zákon o ochraně přírody a krajiny, jehož součástí je evropská úmluva zahrnující vzácná území spadající pod oblast Natura 2000, že vedení parku kácí bez výjimky a že se jedná o místo, kde žijí ohrožené druhy zvířat. Problémem je tedy hlavně akt samotného kácení.

Avšak v následujících dnech přišlo Hnutí Duha s novým rozměrem problému, a to upozornění na plýtvání veřejnými financemi vedením NPŠ. Hnutí Duha především kritizovalo, že se finance používají na nelegální a zbytečné práce, jako je označování stromů ke kácení, aniž by mělo vedení NPŠ výjimku ze zákona nebo odkorňování stromů, ze kterých již kůrovec vylétl, což podle ní

postrádá jakýkoliv smysl (Hnutí Duha 2011c). Ředitel parku Jan Stráský, ale odpověděl následovně:

„Značit napadené stromy v zásahovém území parku je naše povinnost a nezáleží na tom, kdy se budou kácet. S kůrovcem budu bojovat už proto, že za každý vykácený napadený strom jsem zachránil osm dalších, už proto, že dochází k materiálním škodám, a už proto, že ohrožený je i jiný majetek než státní, tedy třeba lesy Kašperských Hor.“ (Janouš 2011b)

Ve své reakci tedy apeluje na závazky parku a hlavně na ochranu stromů, které by při nezasahování napadl kůrovec, což je i hlavní důvod zásahů. Zastavit kůrovcovou gradaci. Zároveň je to popření plýtvání financemi a naopak apel na úsporu.

Definice vedení NPŠ se tedy zakládala na tom, že je zde kůrovcová kalamita, která se musí bezodkladně řešit. Toto řešení spočívá v kácení kůrovcem napadených stromů, neboť přemnožený kůrovec poškozují nejen smrky a potažmo celé lesy v Národním parku, ale i nestátní majetek. Problémem je tedy kůrovec a to, že někdo brání kácení, jehož cílem je kůrovce zastavit.

Zajímavé bylo sledovat, jak obě definice byly vždy v jasné opozici. Vytvořila se tak sada binárních opozit, která vypadala následovně. Hnutí Duha zahájilo pokojné bránění, vedení NPŠ označilo blokádu za nelegální. Hnutí Duha-kácí se ve vzácném lese oproti tomu vedení NPŠ tvrdí, že se kácí v kulturních smrčinách, které nejsou vzácné; Hnutí Duha-označování stromů je zbytečné, vedení NPŠ-označování stromů není zbytečné; Hnutí Duha-plýtvání financemi, vedení NPŠ-úspora financí; Hnutí Duha-problém není kůrovec problémem je kácení, vedení NPŠ-problém je kůrovec, problémem není kácení, ale to, že někdo kácení brání. Dále v textu se ještě objeví, že vedení NPŠ označilo blokádu jako neúspěšnou ale Hnutí Duha ji v reakci na toto označení, označilo jako úspěšnou.

V teoretické části jsem se zabývala problémem definice tématu. Nyní se můžeme podívat na ukázkový příklad jak definice a následná redefinice problému vypadaly v našem případě kauzy kůrovcem napadených smrků. Hnutí Duha definovalo oblast kolem Ptačího potoka jako vzácný horský les, ve kterém se rozhodně nesmí zasahovat kácením. Jedním z pokusů o redefinici problému ze strany oponentů pak bylo vyjádření náměstka ředitele NPŠ Jiřího Mánka. Ten reagoval na kritiku plánovaných zásahů následovně:

„Jedná se o běžné managementové opatření ochrany lesa v kulturních, nepřírozených smrčinách - tedy v žádném pralese, jak se veřejnosti snaží podsouvat Hnutí Duha a Strana zelených“. (Národní park Šumava 2011c)

Pokračoval antropomorfní metaforou:

„Představte si, že máte akutní zánět slepého střeva a někdo začne bránit lékaři v tom, aby ho vyoperoval, protože skalpel způsobí zásah do těla a zanechá jizvu.“ (ibid.)

Ve svém vyjádření dále pokračuje a snaží se vyzdvihnout řešení, které prosazuje NPŠ nad řešením nebo spíše nad cílem blokády, která, podle náměstka Mánka, nepřinese nic dobrého. Zároveň redefinuje záměr blokády, kde se projevuje předpoklad NPŠ, že kůrovec do lesa nepatří, a proto tvrdí následující:

„Toto je princip blokády Hnutí Duha - zabránit pokácení stromů, které jsou dnes již díky kůrovci stejně mrtvé. Blokádou nezamýšlí nic jiného než ochranu kůrovce. Jeho ochranou mu umožní napadnout a usmrtit další desítky tisíc stromů. Otázkou zůstává komu, a proč tím pomáhají? Při našem rozhodování převažuje zájem ochrany přírody ve smyslu zachování velké plochy zeleného lesa při obětování zlomku stromů,“ říká Mánek. *„Volíme cestu malé jizvy, která se časem zacelí, ale zachrání celý ekosystém,“*

tím náměstek ukončil svoje vyjádření (Národní park Šumava 2011c). S obdobnou definicí blokády přišel i další zastávce kácení, starosta Modravy Antonín Schubert, který tvrdí:

„...Nikdo na Modravě nechce mít uschlé lesy za okny. (...) Blokády, jejichž výsledkem je suchý les nebo paseky, jsou pro naši obec nepřijatelné.“ (Kilián 2011)

Právě citované pasáže z článků, jasně ukazují, jak je důležitá definice problému, jež je předkládán veřejnosti. Protože právě veřejnost následně vytváří tlak na řešení daného problému a řešení se odvíjí od oficiální definice, jak píše i Blumer (1971). Toho si je jasně vědomo i Hnutí Duha. Tomuto tvrzení odpovídá i odpověď na mou otázku, kterou jsem kladla v rozhovoru se zástupcem HD, a to jestli se snaží nějakým způsobem usměrnit to, jak se o problému píše. Odpověď zněla následovně:

„Tak to je samozřejmě jedna z nejdůležitějších součástí řešení té kampaně nebo toho problému, protože ovlivňování veřejného mínění je většinou to stěžejní proto, jak se následně ten problém bude řešit vůbec jako ať už politicky nebo třeba jenom mediálně nebo na úrovni toho daného, té dané oblasti (...) se snažíme ovlivnit veřejné mínění natolik, aby ten tlak byl jednou ze součástí toho tlaku na finální výsledek toho problému, jak to dopadne. (...) takže jo, snažíme se samozřejmě ovlivnit vyznění článků v médiích, to je samozřejmý.“

Antropomorfní metaforu použilo i Hnutí Duha, když kritizovalo ředitele NPŠ Jana Stráského, který měl v plánu vzít novináře po tiskové konferenci na výlet vrtulníkem nad zasaženými oblastmi. Hnutí Duha tvrdilo, že:

„Je to stejné, jako kdyby vám lékař vyšetřoval mandle pomocí dalekohledu pohledem od dveří ordinace.“ (Hnutí Duha 2011d)

Z vrtulníku je totiž vidět jen horní stromové patro, které je suché, ale pod kterým rostou mladé stromky, což z výšky vidět nelze. V této kritice jde Hnutí Duha především o to, že vedení NPŠ „neprezentuje stav lesů objektivně“ (ibid.).

Spor se dále vyostřoval různými výpady mezi Hnutím Duha a vedením NPŠ. Stále se jednalo hlavně o kritiku zásahů na jedné straně a kritiku blokády na druhé. Vedení NPŠ poté podalo návrh na předběžné opatření, kterému Okresní soud v Klatovech vyhověl a na jehož základě zakázal Hnutí Duha pořádat organizované akce neboli blokádu (Národní park Šumava 2011d). Hnutí Duha toto rozhodnutí soudu respektovalo, ale odvolalo se (Hnutí Duha 2011f). V následujících dnech od 25.7.2011 se obě strany vyjadřovaly ke sporu pomocí definic již zmíněných a Hnutí Duha se snažilo především informovat o vzniklé situaci. Což jsem se dozvěděla také z rozhovoru se členem Hnutí Duha:

„A v momentě, kdy blokáda pro nás skončila z toho soudního rozhodnutí, tak už jsme veškerý ty naše síly směřovali do toho informačního servisu. (...) A co se týče medializace, ... novináři si hodně chodili pro materiály jakoby doprovodný, ať už fotografie nebo videa. To bylo důležitý, dost se účastnili těch tiskových konferencí, které byly tři nebo čtyři za celé léto.“(Z rozhovoru se členem Hnutí Duha)

Změna ve sporu nastala začátkem srpna 2011, kdy se do kauzy vložili politikové a začali se jezdit dívat na Šumavu. Z rozhovoru vyplynulo, že Hnutí Duha, zvala politiky na Šumavu a dělala jim tam exkurze, tudíž to nebyl politiků samovolný nápad, jak se z některých článků mohlo jevit. Zapojení politiků však jistě podnítilo mediální zájem, což odvozují od počtu článků, které se v tomto období (začátek srpna) zaměřovali především na to, kdo z politiků přijel na Šumavu nebo kdo z politiků se k Šumavě vyjadřoval.

Jedním z prvních, kdo na Šumavu přijel, byl Vladimír Špidla, který podpořil spíše samovolný vývoj lesa než strategii holin a následného zalesňování. Zároveň dodal, že zákonnost kácení je sporná a definoval problém jako

„...spor, zda bude národní park na Šumavě zachován, nebo zda se změní v pouhou chráněnou krajinnou oblast“ (Prachatický deník 2011).

Ve stejném článku se objevuje i vyjádření ředitele Hnutí Duha Petra Machálka, který kritizuje ministra Tomáše Chalupu a definuje problém v jedné větě:

„Je nehorázné, že ministr Tomáš Chalupa i dále činnost správy kryje a nechá kácet tisíce stromů ve vzácných smrčínách“ (ibid.).

Z této věty je zároveň jasné, že redefinice, kterou provedl náměstek Jiří Mánek, se částečně nezdařila, neboť oblast, kde se zasahuje je stále popisována v souladu s definicí Hnutí Duha, jako vzácný les.

Dalším politikem, který nově popsal spor byl ministr zahraničí Karel Schwarzenberg, který jej označil za „pseudonáboženskou válku“, která poškozují pověst České republiky v zahraničí (Otto 2011).

Můžeme tedy vyzorovat určité sítě „spojenců“, které se vytvořily na stranách obou hlavních aktérů sporu, tedy Hnutí Duha a vedení NPŠ. Hnutí Duha bylo podporováno různými známými osobnostmi, vědci, ekologickými aktivisty a v červnu 2011 i ČIŽP, která na základě jeho podnětu vydala prohlášení, podporující argumenty Hnutí Duha a zakázala tak parku kácet v oblasti Smrčina. Vedení NPŠ bylo zase podporováno ministrem životního prostředí, starosty šumavských obcí, jinými známými osobnostmi, některými vědci, obyvateli Šumavských obcí (především obce Modravy). V druhé polovině července 2011 vedení NPŠ podpořil v jeho jednání Okresní soud v Klatovech, který zakázal Hnutí Duha organizovat blokádu a ČIŽP, která na podnět Hnutí Duha odpověděla negativně - nenařídila omezení kácení v oblasti Ptačí potok a Na Ztraceném.

Se zájmem politiků vzrostl i zájem médií, a tak 4.8.2011 dosáhlo mediální pokrytí svého vrcholu s šedesáti články. Den předtím se uskutečnil neplánovaný protest místních obyvatel proti akcím Hnutí Duha, neboť se 2.8.2011 dozvěděli, že se chystá přijet Bohuslav Sobotka. Ten měl přijet na pozvání Hnutí Duha a místní obyvatelé chtěli vyjádřit také svůj názor. Stejný den (3.8.2011) se blokády zúčastnilo nejvíce lidí, podle údajů z článků asi sto, přesto správa NPŠ hlásila, že se jí daří postupovat v zásazích (Pašková 2011). Informování o postupu v zásazích, mělo upozornit na to, že aktivistům se nedaří blokovat kácení. Explicitně to bude vyjádřeno v citacích níže.

Tento velký politický, veřejný i mediální zájem vedl k posunu celého sporu. 5.srpna 2011 se ještě odehrála demonstrace v Praze, ale ta proběhla

podle prohlášení ministra Tomáše Chalupy v poklidné atmosféře. 9.8.2011 pak proběhla v médiích zpráva, že blokáda byla neúspěšná, neboť se podařilo zastavit kůrovce a oznámení, že práce v lesích se chýlí ke konci. Hnutí Duha, ale vidělo blokádu spíše jako úspěšnou. Jaromír Bláha řekl:

„V té oblasti jsou stovky, možná tisíce stromů označených ke kácení, ale neporažených.“

Dále ještě dodal:

„Blokáda měla svůj smysl zejména v tom, že otevřela diskusi o ochraně přírody na Šumavě. A zejména nastolila otázku, zda odborně nekompetentní člověk, jako je současný ředitel parku Jan Stráský, může tak razantně narušovat přírodní procesy v chráněném území.“ (Kerles 2011)

Toto je, ale úplně nový způsob definování problému. Původním cílem blokády bylo zamezit kácení. Nyní se ovšem apeluje na celospolečenskou debatu o Šumavě a o odbornosti ředitele parku, což se stává novým a tudíž hned dosaženým cílem. Takto definovaný význam blokády částečně souvisí s tím, co jsem se dozvěděla z rozhovoru se členem Hnutí Duha, když jsem se ptala na strategie prosazení tématu do médií. Bylo mi řečeno, že jednou ze strategií je samozřejmě medializace problému, ale mezi další patří

„...dělání různých veřejných akcí, kdy se snažíme natáhnout k tomu problému veřejnost a informovat o tom veřejnost a mít nějakou, nějaký potenciál veřejného tlaku“ (z rozhovoru se členem Hnutí Duha).

Užitečnost „veřejného tlaku“ byla zmíněna už výše a je tedy jasné, že je to hlavní nástroj Hnutí Duha, jak prosadit téma do médií. V teorii nastolování agendy a definování problému jsem to zmiňovala, jak v souvislosti s Derym (2000), tak v souvislosti s Blumerem (1971). Kdy v případě Deryho (2000) je veřejný tlak jednoznačným kritériem, že se o téma bytové politiky začnou zajímat média a následně i politici. Dery (2000) píše o tom, že problém bývá fyzicky přítomen ve veřejném prostoru. Blumer (1971) naopak odkazuje k tomu, že problém musí být objeven a legitimizován veřejností, aby vůbec existoval.

V obou rovinách je tedy role veřejnosti zásadní a je velmi zajímavé, že tento fakt cíleně využívá Hnutí Duha ve snaze prosadit téma do médií.

Analytickou část bych uzavřela citací Cobba a Rosse (1997a: 12): „Jasně rozpoznatelné jsou příběhy, které mají identifikovatelné elementy: konflikt, celebrity, unikátnost, akci (demonstrace, velké davy, rozohněná řeč), nebezpečí (...), smrt, zničení a deviace.“ Články, které jsem analyzovala, by se daly považovat za „příběhy“ a můžeme v nich najít výše zmíněné charakteristiky. Jednoznačně se zde objevuje „konflikt“, který přispívá k zajímavosti tématu, vyskytují se i „celebrity“, které se přiklánějí buď k jedné nebo druhé straně sporu o (ne)zasahování proti kůrovcem napadeným stromům. Můžeme jako příklad uvést poznámku, která se objevuje v tiskové zprávě Hnutí Duha ze dne 19.7.2011 a informuje o tom, že aktivisty „přijede ... podpořit známý herec Petr Vacek“ (Hnutí Duha 2011d). Jako „celebrity“, ve významu známé osobnosti, bychom zde mohli označit i politiky, kteří se ke sporu vyjadřovali, aniž by výkon jejich funkce byl jasným způsobem spojen s problémem Šumavy. „Unikátností“ je jistě fakt, že se jedná o Národní Park. Dále se během sporu odehrály zajímavé „akce“, jakými byla blokáda nebo demonstrace v Praze. Mohli bychom identifikovat i prvek „nebezpečí“ a „deviace“, a to v případě zásahů policie proti aktivistům blokujícím kácení stromů a nebo porušování zákonů ze strany vedení NPŠ.

5. Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jak se nevládní ekologická organizace Hnutí Duha podílí na procesu nastolování agendy. Pro analýzu jsem si vybrala konkrétní případ sporu o (ne)zasahování proti kůrovcem napadeným stromům v Národním parku Šumava, který se odehrál v létě roku 2011. Nejdříve jsem se v teoretické části zaměřila na popsání procesu nastolování agendy a velkou pozornost jsem věnovala i problematice definování problému. Ta se ukázala jako vhodný nástroj k tomu, jak popsat vývoj problému v čase. V metodologické části jsem seznámila čtenáře s obsahovou analýzou a zabývala jsem se popisem procesu získávání dat. Kapitola nazvaná analýza,

pak přináší výsledky obsahové analýzy, která se zaměřovala především na definice daného problému prezentované aktéry sporu. Zároveň jsem se soustředila i na strategie medializace problému, které používalo Hnutí Duha.

Velmi zajímavé bylo odhalení, že strategie, kterou používalo Hnutí Duha při medializaci problému, kdy se snažilo usměrnit styl, jakým se o problému píše, byla popsána z jejich aktérské perspektivy v podstatě stejně jako ji popisuje Blumer (1971) a je tedy členům Hnutí Duha známo, že to, jak se problém nadefinuje, ovlivňuje jeho řešení a při této definici je důležitý tlak veřejnosti. Otázkou zůstává, jestli je jim tato teorie popsána Blumerem (1971) známa, nebo jestli Blumer a další teoretici public policy, kteří s funkcí veřejnosti pracují, popsali realitu utváření politik natolik správně, že se v našem případě shoduje s aktérskou perspektivou nevládní organizace Hnutí Duha. Tuto otázku by bylo možné snadno vyřešit tím, že bychom provedli další výzkumy týkající se jiných nevládních organizací. Výzkumy by nám odhalily strategie medializace problému a tedy, zda veřejnost a její možný tlak chápou jiné nevládní organizace stejně nebo odlišně než Hnutí Duha respektive teoretici public policy.

Snahou oponentů pak bylo tento problém redefinovat. Snažili se pomocí metafor vysvětlit problém veřejnosti a odhalit „pravé“ důvody blokády, tedy ochranu kůrovce místo ochrany zeleného lesa. Vedení NPŠ, zde bylo velkou část sporu v situaci, kdy pouze reagovalo na způsob, jakým o problému hovořilo Hnutí Duha. Přesto se vedení NPŠ podařilo vytvořit alternativní definici problému, na jejímž základě legitimizovalo svoje počínání a která se objevovala zároveň s definicí Hnutí Duha.

Během druhé poloviny července, kdy spor začíná mít velké mediální pokrytí, se ve veřejném prostoru tedy objevují dvě různé definice problému, které se snaží prosadit. Z teorie víme, že v různých fázích definování problému se vždy prosazuje jedna hlavní definice, která danému problému v určitý čas dominuje. Tak je tomu i v našem případě. Co je ovšem velmi zajímavé a obohacující, neboť se to málokdy v analýzách objevuje, je fakt, že se mi podařilo velmi detailně zmapovat zlom, kdy se mění hlavní definice na

alternativní a naopak. Konkrétně to vypadalo následovně. Vedení NPŠ se usilovně snaží prosadit svoji definici, i přesto, že Hnutí Duha se do veřejného prostoru dostalo se svou definicí dříve. Vedení NPŠ proto používalo strategii negace tvrzení, které uvádělo Hnutí Duha. V určitý moment se, ale situace obrací a vedení NPŠ přebírá iniciativu a s ní i místo hlavní definice. Tímto momentem je vydání předběžného opatření týkající se zákazu organizovat blokádu pro Hnutí Duha. Na tomto příkladu můžeme vidět, jak je ovládání veřejného prostoru silně spojeno s definicí problému, neboť jakmile Hnutí Duha ztratí kontrolu nad definicí, musí přejít do obrany a ztrácí vliv na řešení daného problému.

Hnutí Duha se přesto stále snažilo o prosazení své definice, a to i v případech, kdy vedení NPŠ označilo blokádu, která byla spojena s definicí problému, za neúspěšnou. Možná právě proto následně, ve fázi evaluace sporu, přichází Hnutí Duha s novou definicí problému. To je zároveň i druhé unikátní zjištění, které jsem během své práce objevila. Unikátní na tomto zjištění je fakt, že redefinice probíhá i v poslední fázi sporu, kdy se hodnotí výsledky. Z literatury víme, že se redefinice problému uskutečňují hlavně ve fázích sporu, kdy má definice vliv na řešení problému. Zjištění, že došlo k redefinici vlastní původní definice problému Hnutím Duha i v poslední fázi, kdy hodnotíme výsledky a už není o co bojovat, je tedy nové. Tato redefinice spočívala v tom, že původním záměrem Hnutí Duha bylo zamezit kácení, ale poté, co se kácení zamezit nepodařilo, Hnutí Duha definovalo jako hlavní cíl snahu o celospolečenskou debatu o Národním parku Šumava. Taková definice byla okamžitě úspěšná, neboť se o NP Šumava mluvilo celé léto.

Samozřejmě je důležité toto zjištění ověřit i na dalších případech. Tyto případy se mohou týkat jiných témat, ale stejné nevládní organizace, čímž by se prokázalo, jestli je to specifická technika Hnutí Duha v procesu medializace problému nebo je mé zjištění unikátní pouze pro případ kácení v NPŠ. Případy by se, ale mohly dotýkat i jiných nevládních organizací, čímž by se naopak mohlo ukázat, že redefinici problému v poslední evaluativní části sporu používají i další nevládní organizace.

Dohrou tohoto sporu, definovaného Hnutím Duha jako nelegální kácení ve vzácné lokalitě, byla pokuta udělená ČIŽP v srpnu roku 2012. Pokuta byla uložena vedení NPŠ za skutky spáchané v roce 2010 a 2011, mimo jiné také za nelegální kácení ve vzácné a biologicky cenné lokalitě Ptačí potok. Informovalo o tom Hnutí Duha na svých stránkách (Hnutí Duha 2012a).

Můžeme tvrdit, že díky angažovanosti Hnutí Duha v kauze kácení napadených stromů kůrovcem u Modravy v oblasti Ptačího potoka, byl o toto téma v médiích zvýšený zájem. Hnutí Duha se systematicky snažilo prosadit svoji definici problému a řešení, které bylo s touto definicí konzistentní. Nejdříve pomocí dopisů a veřejných vyjádření k situaci, později pomocí blokády, která měla zabránit kácení a nakonec, když Hnutí Duha mělo soudem zakázáno organizovat blokádu, poskytováním informací o problému, uspořádáním demonstrací v Praze a prováděním exkurzí po lokalitě pro politiky i pro veřejnost.

Výzkumný design, který sledoval vývoj jednoho určitého problému v čase pomocí obsahové analýzy, se ukázal jako vhodný. Pomocí kvantitativní analýzy jsem sestavila graf, který ukázal jakým časovým úsekům je vhodné se věnovat v následné kvalitativní analýze. Kvalitativní analýza článků, sdělení a tiskových zpráv hlavních aktérů zase odhalila, jak byl problém v průběhu času definován. Zajímavým doplněním by mohlo být získání více rozhovorů s jednotlivými aktéry sporu. V těchto rozhovorech by se mohly projevit sítě aktérů, na jejichž základě bychom mohli lépe sledovat proces definování problému.

Kdybychom se chtěli v budoucích výzkumech zajímat více o sítě a vztahy mezi aktéry, bylo by zajímavé zapojit do teoretického rámce teorii advokačních koalic (Sabatier 1999), která by nám mohla odhalit jak se koalice podílejí na strategiích medializace a řešení problému.

6. Seznam literatury

BIRKLAND, A. Thomas. 1997. *After disaster: Agenda setting, public policy and focusing events*. Washington, DC: Georgetown University Press.

BIRKLAND, A. Thomas. 1998. „Focusing events, mobilization, and agenda setting.“ *Journal of Public Policy* 18(3): 53-74.

BIRKLAND, A. Thomas. 2004. „‘The World Changed Today’: Agenda-Setting and Policy Change in the Wake of the September 11 Terrorist Attacks.“ *Review of Policy Research* 21(2): 179-200.

BIRKLAND, A. Thomas. 2007. „Agenda Setting in Public Policy.“ Pp. 63–78 in Frank Fischer, Gerald J. Miller, Mara S. Sidney (eds.). *Handbook of Public Policy Analysis: Theory, Politics, and Methods*. Boca Raton: CRC Press.

Bláha, Jaromír. 1999. „Konec blokády začátek diskuze.“ [online] Drosera [cit. 25.2.2013]. Dostupné z: <http://sumava.drosera.cz/info/cosepise/nazory/lidovky.htm>.

BLUMER, Herbert. 1971. „Social problems as collective behavior.“ *Social Problems* 18(3): 298–306.

COBB, Roger W., Marc H. ROSS. 1997. *Cultural strategies of agenda denial: avoidance, attack, and redefinition*. Lawrence, KS: The University Press of Kansas.

COBB, Roger W., Marc H. ROSS. 1997a. „Agenda Setting and the Denial of Agenda Access: Key Concepts.“ Pp. 3-24 in Roger W. Cobb, Marc H. Ross. *Cultural Strategies of Agenda Denial: Avoidance, Attack, and Redefinition*. Lawrence, KS: University Press of Kansas.

COBB, Roger W., Marc H. ROSS. 1997b. „Denying Agenda Access: Strategic Considerations.“ Pp. 25-45 in Roger W. Cobb, Marc H. Ross. *Cultural Strategies of Agenda Denial: Avoidance, Attack, and Redefinition*. Lawrence, KS: University Press of Kansas.

COOK, Fay Lomax, Wesley G. SKOGAN. 1990. „Convergent and Divergent Voice Model of the Rise and Fall of Policy Issues.“ Pp. 189-206 in Protess, L. David, Maxwell, McCombs. *Agenda setting: readings on media, public opinion, and policymaking*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Publishers.

Česká inspekce životního prostředí. 2011a. „Informace k omezení činnosti v NPŠ.“ [online]. Praha: Česká inspekce životního prostředí [cit. 28.11.2012]. Dostupné z: http://www.cizp.cz/2977_Informace-k-omezeni-cinnosti-v-NPS.

Česká inspekce životního prostředí. 2011b. „Vyjádření ČIŽP k šetření v NPŠ – Ptačí potok.“ [online]. Praha: Česká inspekce životního prostředí [cit. 28.11.2012]. Dostupné z: http://www.cizp.cz/3008_Vyjadreni-CIZP-k-setreni-v-NPS-Ptaci-potok.

ČTK. 2011a. „Aktivisté opět protestovali kvůli Šumavě.“ Týden.cz.

ČTK. 2011b. „Stovky obyvatel Šumavy přišly podpořit boj s kůrovcem.“ Mladá fronta Dnes 22(196): 3.

DEARING, James W., Everett M. ROGERS. 1996. *Communication Concepts 6: Agenda-setting*. Thousand Oaks, CA: Sage.

DERY, David. 2000. „Agenda setting and problem definition.“ *Policy Studies*. 21(1): 37–47.

DOWNS, Anthony. 1972. „Up and Down With Ecology: The ‚Issue-Attention Cycle‘“ Pp. 27-33 in Protess, David L., Maxwell, McCombs. *Agenda setting: readings on media, public opinion, and policymaking*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Publishers.

ENTMAN, Robert M. 1993. „Framing: Toward clarification of a fractured paradigm.“ *Journal of Communication* 43(3): 51-58.

GOFFMAN, Erving. 1974. *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. Boston: Northeastern University Press.

Hnutí Duha. 2011a. „Hnutí Duha píše Janu Stráskému k situaci na Smrčině.“ [online]. Brno: Hnutí Duha [cit. 14.4.2013]. Dostupné z: <http://www.hnutiduha.cz/aktualne/hnuti-duha-pise-janu-straskemu-k-situaci-na-smrcine>.

Hnutí Duha. 2011b. „Milovníci Šumavy pokojně brání masovému ilegálnímu kácení v horských slatích.“ [online]. Brno: Hnutí Duha [cit. 14.4.2013]. Dostupné z: <http://www.hnutiduha.cz/aktualne/milovnici-sumavy-pokojne-brani-masovemu-ilegalnimu-kaceni-v-horskych-slatich>.

Hnutí Duha. 2011c. „Stráský plýtvá veřejnými financemi.“ [online]. Brno: Hnutí Duha [cit. 14.4.2013]. Dostupné z: <http://www.hnutiduha.cz/aktualne/strasky-plytva-verejnymi-financemi>.

Hnutí Duha. 2011d. „Prohlížet Šumavu z vrtulníku je jako vyšetřovat pacienta dalekohledem.“ [online]. Brno: Hnutí Duha [cit. 14.4.2013]. Dostupné z: <http://www.hnutiduha.cz/aktualne/prohlizet-sumavu-z-vrtulniku-je-jako-vysetrovat-pacienta-dalekohledem>.

Hnutí Duha. 2011e. „Prohlášení Hnutí DUHA k soudnímu opatření v národním parku na Šumavě.“ [online]. Brno: Hnutí Duha [cit. 14.4.2013]. Dostupné z: <http://www.hnutiduha.cz/aktualne/prohlaseni-hnuti-duha-k-soudnimu-opatreni-v-narodnim-parku-na-sumave>.

Hnutí Duha. 2011f. „Hnutí Duha se odvolalo proti rozhodnutí soudu.“ [online]. Brno: Hnutí Duha [cit. 14.4.2013]. Dostupné z: <http://www.hnutiduha.cz/aktualne/hnuti-duha-se-odvolalo-proti-rozhodnuti-soudu>.

Hnutí Duha. 2011g. „Desítky vědců a osobností vyzvaly Stráského a Chalupu k zastavení nelegální těžby.“ [online]. Brno: Hnutí Duha [cit. 14.4.2013]. Dostupné z: <http://www.hnutiduha.cz/aktualne/desitky-vedcu-osobnosti-vyzvaly-straskeho-chalupu-k-zastaveni-nelegalni-tezby>.

Hnutí Duha. 2011h. „Zvrat na Šumavě: inspekce chce dát šéfům parku pokutu za kácení u Ptačího potoka.“ [online]. Brno: Hnutí Duha [cit. 14.4.2013]. Dostupné z: <http://www.hnutiduha.cz/aktualne/zvrat-na-sumave-inspekce-chce-dat-sefum-parku-pokutu-za-kaceni-u-ptaciho-potoka>.

Hnutí Duha. 2012a. „Pokuta ČIŽP potvrdila opakované nelegální poškozování přírody Správou NP Šumava: reakce Hnutí Duha na zprávu ČTK.“ [online]. Brno: Hnutí Duha [cit. 17.4.2013]. Dostupné z: <http://www.hnutiduha.cz/aktualne/pokuta-cizp-potvrdila-opakovane-nelegalni-poskozovani-prirody-spravou-np-sumava-reakce>.

Hnutí Duha. 2012b. „Proč Češi chtějí na Šumavě skutečný národní park?“ Brno: Hnutí Duha.

Hnutí Duha. „Naše práce.“ [online]. Brno: Hnutí Duha [cit. 26.3.2013]. Dostupné z: <http://www.hnutiduha.cz/nase-prace>.

JANOŮŠ, Václav. 2011a. „Za blokádu hrozí členům Hnutí DUHA pokuta až 50 tisíc korun.“ *Mladá fronta Dnes* 22(167): 2.

JANOŮŠ, Václav. 2011b. „Kvůli tetřevům se chtějí přivázat ke stromům.“ *Mladá fronta Dnes* 22(139): 1.

JOACHIM, Jutta M. 2007. *Agenda setting, the UN, and NGOs: Gender violence and reproductive rights*. Washington, DC: Georgetown University Press.

KALVAS, František, Jan VÁNĚ, Martina ŠTÍPKOVÁ a Martin KREIDL. 2012. „Rámcování a nastolování agendy: Dva paralelní procesy v interakci.“ *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* [online] 48(1) [cit. 27.3.2013]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/99442ea63836874d8cc54a132363c58004f94245_R%C3%A1mcov%C3%A1n%C3%AD%20a%20nastolov%C3%A1n%C3%AD%20agendy.pdf.

KERLES, Marek. 2011. „Vedení šumavského parku hlásí vítězství nad blokádou.“ *Lidové noviny* 24(185): 4.

KILIÁN, Milan. 2011. „Ekologové brání kácení stromů na Šumavě svými těly.“ *Sokolovský deník* 20(165): 5.

KRIPPENDORFF, Klaus. 2013. *Content Analysis. An Introduction to its Methodology*. Los Angeles: Sage.

McCOMBS, Maxwell. 2009. *Agenda setting: nastolování agendy - masová média a veřejné mínění*. Praha: Portál.

Ministerstvo životního prostředí. 2008. „Příroda a krajina.“ [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí [cit. 28.11.2012]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/priroda_krajina.

Ministerstvo životního prostředí. 2011a. „Ministr životního prostředí Tomáš Chalupa seznámil senátory se základní koncepcí nového zákona o NP Šumava.“ [online]. Praha: Česká inspekce životního prostředí [cit. 28.11.2012]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/news_koncepce_noveho_zakona.

Ministerstvo životního prostředí. 2011b. „Stanovisko ministra Chalupy k demonstraci před budovou MŽP.“ [online]. Praha: Česká inspekce životního prostředí [cit. 28.11.2012]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/news_110805_stanovisko.

Národní park Šumava. 2011a. „Na šumavské lesy letos udeří kůrovcová kalamita tisíciletí. Už začala.“ [online]. Vimperk: Národní park Šumava [cit. 28.11.2012]. Dostupné z: <http://www.npsumava.cz/cz/5622/8550/clanek/na-sumavske-lesy-letos-uderu-kurovcova-kalamita-tisicileti-uz-zacala/>.

Národní park Šumava. 2011b. „Blokáda na Ztraceném a u Ptačího potoka je nezákonná.“ online Vimperk: Národní park Šumava cit. 28.11.2012. Dostupné z: <http://www.npsumava.cz/cz/5622/8584/clanek/blokada-na-ztracenem-a-u-ptaciho-potoka-je-nezakonna/>.

Národní park Šumava. 2011c. „Hnutí Duha porušuje Zákon o ochraně přírody a krajiny, navíc svou blokadou chce usmrtit desítky tisíc stromů.“ [online]. Vimperk: Národní park Šumava [cit. 28.11.2012]. Dostupné z: <http://www.npsumava.cz/cz/5622/8587/clanek/hnuti-duha-porusuje-zakon-o-ochrane-prirody-a-krajiny-navic-svou-blokadou-chce-usmrtit-desitky-tisic-stromu/>.

Národní park Šumava. 2011d. „Soud zakročil proti nezákonné akci Hnutí Duha v lesích národního parku Šumava.“ [online]. Vimperk: Národní park Šumava [cit. 28.11.2012]. Dostupné z: <http://www.npsumava.cz/cz/5622/8596/clanek/soud-zakrocil-proti-nezakonne-akci-hnuti-duha-v-lesich-narodniho-parku-sumava/>.

Národní park Šumava. 2011e. „Rakušané si pochvalují zásahy na Smrčině.“ [online]. Vimperk: Národní park Šumava [cit. 28.11.2012]. Dostupné z: <http://www.npsumava.cz/cz/5622/8635/clanek/rakusane-si-pochvaluji-zasahy-na-smrcine/>.

Národní park Šumava. 2011f. „Na Ztraceném se o víkendu nepracovalo. Dnes se tam odkorňuje.“ [online]. Vimperk: Národní park Šumava [cit. 28.11.2012]. Dostupné z: <http://www.npsumava.cz/cz/5622/8634/clanek/na-ztracenem-se-o-vikendu-nepracovalo-dnes-se-tam-odkornuje/>.

Národní park Šumava. 2011g. „Chtějí pomoc Šumavě. Posílají peníze, budou sázet stromky.“ [online]. Vimperk: Národní park Šumava [cit. 28.11.2012]. Dostupné z: <http://www.npsumava.cz/cz/5622/8636/clanek/chteji-pomoc-sumave-posilaji-penize-budou-sazet-stromky/>.

NELSON, Barbara. 1984. „Making an Issue of Child Abuse.“ Pp. 161-170 in Protess, L. David, Maxwell, McCombs. *Agenda setting: readings on media, public opinion, and policymaking*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Publishers.

NOELLE-NEUMANN, Elizabeth. 1993. *The Spiral of Silence: Public Opinion – Our Social Skin*. Chicago: The University of Chicago Press.

OTTO, Pavel. 2011. „Kůrovec začal zajímat lídry koalice i opozice.“ E15, str.2.

PAŠKOVÁ, Jindra. 2011. „Sobotka to na Šumavě schytl od místních.“ *Právo* 19(181):2.

POKORNÝ, Petr. 2011. „Duha: Kácení na Šumavě ohrožuje tetřevy.“ *Právo* 19(139): 10.

SABATIER, Paul A. 1999. *Theories of the Policy Process*. Colorado: Westview Press.

- SALAMON, Lester M., Helmut K. ANHEIER. 1996. *The Emerging Non Profit Sector: An Overview*. Manchester: Manchester University Press.
- SOROKA, Stuart N. 2002. *Agenda-Setting Dynamics in Canada*. Vancouver: UBC Press.
- SCHEUFELE, Dietram A. 1999. „Framing as a Theory of Media Effects.“ *Journal of Communication* 49(1): 103-122.
- TRAMPOTA, Tomáš, Vlastimil NEČAS. 2007. „Intermediální agenda českých médií.“ *Naše společnost* [online] 5(2) [cit. 31.3.2013]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a3972/f11/100076s_AGENDA.pdf.
- VREESE, Claes H. de. 2005. „News framing: Theory and typology.“ *Information Design Journal Document Design* 13(1): 51-62.
- WANTA, Wayne. 1997. *The Public and The National Agenda: how people learn about important issues*. New Jersey, Mahwah: Lawrence Erlbaum Publishers.
- ZATLOUKAL, Vladimír. 2001. „Kůrovec v Národním Parku Šumava.“ *Lesnická práce* 80(6): 260-263.

7. Resumé

The goal of this Thesis is to find out what role the organization Hnuti Duha played during agenda setting of the issue of cutting down the trees in the Sumava National Park and what kind of strategies have been used for the problem definition. This Bachelor's Thesis studies the non-governmental organization, namely Hnuti Duha, influence on agenda setting. I've chosen one issue, the dispute over (non)intervention into the protected areas in the Sumava National Park, I was observing from June to September 2011. The mentioned period was distinguished by a great interest of media, politicians and also general public in this topic and this is the reason why it was chosen for analysis. The empiric part was performed using the quantitative and qualitative content analysis of articles, coming from printed and online media, that I gained from Anopress. Firts of all, I made a graph showing the frequency of articles in chosen media. After that, performed qualitative analysis, which was focused mainly on the problem definitions. Using this analysis, the strategies of the problem definition, used by the organization Hnuti Duha, were revealed.

The very interesting and enriching fact, appearing very rarely in the analysis, is that my Thesis managed to map the turn in detail, when the main definition is changed into alternative one and vice versa. Specifically, it looked as follows. The Sumava National Park leadership has been doing its best to stand up for its definition, despite the fact that the organization Hnuti Duha had got into the public earlier with its definition. In a certain moment, the situation turns and the Sumava National Park leadership is taking over the initiative and so the main definition. The very important moment is coming-the publishing of the provisional measure concerning the prohibition of a blockade organization for the organization Hnuti Duha. The second innovative result is the fact that the problem redefinition can occur even in the final phase of the dispute, so in the phase when it is not about the problem solving anymore.

We can say that the organization Hnuti Duha played a significant role in the agenda setting by doing its best for the own problem definition enforcement.